

BYGGÐASTOFNUN

ÁRSSKÝRSLA 2014

Umsjón: Guðmundur Guðmundsson
Hönnun og umbrot: Hvíta húsið
Prentvinnsla: Svansprent
Ljósmyndir: Ragnar Th. Sigurðsson
Forsíðumyndin er frá Eyjafirði
Kort og gróf: Byggðastofnun, nema annað sé tekið fram

EFNISYFIRLIT

Formáli formanns	4
Inngangur forstjóra	6
Stjórn og starfsfólk Byggðastofnunar	9
Starfsemi fyrirtækjasviðs	10
Starfsemi þróunarsviðs	14
Fjárhagur og rekstur	28
Ársreikningur Byggðastofnunar 2014	31
Framlög og styrkir	43
Lög og reglugerð um Byggðastofnun	44

FORMÁLI FORMANNS

Sterk staða Byggðastofnunar

Fjölbreytni landsbyggðanna og misjöfn úrlausnarefni ólíkra byggðarlaga er mikilvægur þáttur í stefnumótandi byggðaáætlun sem samþykkt var með 60 atkvæðum af 63 á Alþingi vorið 2014.

Aukin áhersla hefur verið lögð á samþættingu málaflokka á borð við heilbrigðismál, samgöngur, fjarskipti, menntun og menningu auk atvinnumála í þröngum skilningi. Þá hefur vaxandi áhersla verið lögð á hlutverk landshlutasamtaka í samstarfi ríkis og sveitarfélaga, sérstaklega hvað varðar forgangsröðun og útteilingu fjármuna.

Efling landshlutanna

Byggðastofnun hefur um langt skeið stuðlað að fjölbreytni í atvinnulífi um land allt í samstarfi við atvinnuþróunarfélög innan landshlutanna. Stofnunin hefur einnig tekið virkan þátt í undirbúningi og gerð sóknaráætlana landshlutanna og fyrirhugað er að styrkja og skýra enn frekar tengsl byggðastefnu ríkisins annars vegar og áætlunargerðar í héraði hins vegar. Mikilvægt er að stjórn og starfsmenn Byggðastofnunar stuðli að valdeflingu landshlutanna og flutningi verkefna og tekjustofna frá ríki til sveitarfélaga og landshlutasamtaka þeirra.

Áætlanir einstakra landshluta geta þó augljóslega ekki komið í stað stefnumótunar ríkisins í byggðamálum og sérstök ástæða er til að vara við því að ríkið varpi allri ábyrgð á svæðisbundnum vandamálum til sveitarfélaganna og landshlutasamtaka þeirra. Jafnframt er ástæða til að staldra við hugmyndir um að byggðastefna framtíðarinnar nái til landsins alls fremur en þeirra svæða sem standa höllum fæti. Hætt er við því að stuðningur við önnur landsvæði yrði fljótlega á forsendum meirihlutans á höfuðborgarsvæðinu og áskoranir borgarsamfélagsins yrðu óhjákvæmilega viðamikill þáttur í starfi Byggðastofnunar ef tveir af þremur íbúum á starfssvæði hennar væru á höfuðborgarsvæðinu.

Ýmis úrræði í byggðamálum byggja engu að síður á slagkrafti íslenska ríkisins í heild. Þannig tryggir lánastarfsemi Byggðastofnunar litlum og meðalstórum fyrirtækjum aðgang að lánsfé á svæðum sem viðskiptabankarnir sinna ekki með fullnægjandi hætti. Færa má fyrir því rök að lán á hagstæðum kjörum gegn veðum í fasteignum og atvinnutækjum sé skynsamlegri, sanngjarnari og ódýrari leið en beinir styrkir til þess að efla atvinnulíf landsbyggðanna. Eðli málsins samkvæmt felst þó umtalsverð áhætta í lánveitingum til fyrirtækja á varnarsvæðum landsins og Byggðastofnun hefur ekki farið varhluta af því.

Lánastarfsemi í kröppum sjó

Byggðastofnun varð fyrir umtalsverðum búsifjum vegna falls viðskiptabankanna og gengislækkunar krónunnar haustið 2008. Stofnunin afskrifaði umtalsverðar upphæðir vegna rekstrarerfiðleika og gjaldþrota viðskiptavina, jafnframt því sem mikil óvissa skapaðist um lögmæti lána í erlendri mynt, innstæður stofnunarinnar hjá föllum fjármálafyrirtækjum og verðmæti rækjukvóta sem stofnunin eignaðist við uppgjör gjaldprotamála. Á árinu 2010 varð þannig 2,6 milljarða króna tap á rekstri stofnunarinnar og eigið fé var neikvætt um -2,40% í árslok 2010. Ríkisvaldið varð því að leggja stofnuninni til umtalsvert nýtt eigið fé.

Upp frá því hefur rekstur stofnunarinnar farið jafnt og þétt batnandi. Lokið hefur verið við uppgjör erfiðustu mála sem rekja mátti til hrunsins. Staða viðskiptavina stofnunarinnar hefur batnað, dómssmál hafa fallið stofnuninni í vil og gott verð hefur fengist fyrir ýmsar fullnustueignir. Tap á rekstri stofnunarinnar minnkadi úr 236 m.kr. árið 2011 í 153 m.kr. árið 2012.

Árið 2013 varð hins vegar 189 m.kr. hagnaður af rekstri stofnunarinnar en 349 m.kr. árið 2014. Á árunum 2011–2014 skilaði stofnunin því samanlagt 149 m.kr. hagnaði og taldist eiginfjárstaða hennar 20,2% í árslok 2014, en lögbundið lágmark er 8% af áhættugrunni.

Jafnframt hafa á síðustu fjórum árum verið gerðar ýmsar breytingar á lánastarfsemi Byggðastofnunar. Þannig hafa vextir verið lækkadir til móts við vaxtakjör viðskiptabankanna á vaxtarsvæðum landsins og viðskiptavinum bjóðast nú óverðtryggð jafnt sem verðtryggð lán. Þá hafa verið stofnaðir nýir flokkar lána til kynslóðaskipta í landbúnaði og til sprotafyrirtækja kvenna í dreifðum byggðum. Loks hefur áhættustýring stofnunarinnar verið bætt með ýmsum hætti, meðal annars með skilgreiningu hámarksáhættu í einstökum atvinnugreinum.

Ný verkefni

Síðustu misseri hafa orðið talsverðar umræður um flutning opinberra stofnana frá höfuðborgarsvæðinu til annarra landshluta. Flutningur Byggðastofnunar frá Reykjavík til Sauðárkróks árið 2001 er vel heppnað dæmi um slíkan flutning. Stofnunin hefur sinnt lögbundnum hlutverkum sínum af kostgæfni og hrakspár um neikvæðar afleiðingar flutninganna hafa ekki gengið eftir. Raunar geta aðrar opinberar stofnanir tekið færi og afköst starfsfólks, jafnlaunavottun og litla starfsmannaveltu Byggðastofnunar sér til fyrirmyndar.

Á síðustu árum hafa einnig verið þróaðar nýjar aðferðir til stuðnings þeim byggðarlögum sem veikast standa. Má þar sérstaklega nefna tvö verkefni sem lofa afar góðu. Verkefnið Brot-hættar byggðir byggir á valdeflingu íbúa og betri nýtingu stoðkerfis í þágu tiltekinna byggðarlaga í samstarfi við sveitarfélög og landshlutasamtök. Verkefnið Aflamark Byggðastofnunar felst í samningsbundnu samstarfi einkaaðila og hins opinbera um uppbyggingu arðbærrar útgerðar og vinnslu í smærri sjávarbyggðum. Góður árangur þess verkefnis hefur vakið spurningar um hvort ráðstafa eigi hefðbundnum byggðakvóta með sambærilegum hætti.

Stofnunin hefur því verið vel í stakk búin til að taka við ýmsum nýjum verkefnum á síðustu tveimur árum. Þar má nefna umsjón með svæðisbundinni flutningsjöfnun til að styðja við framleiðsluinað og atvinnuuppbyggingu í landsbyggðunum, flutningsjöfnunarsjóð olíu-

vara sem stuðlar að sambærilegu verði á olíu um allt land og umsýslu með rannsókn- og þróunarsjóði um aukið verðmæti sjávarfangs. Margvíslegir fleiri möguleikar eru á fjölgun ríkistarfa utan höfuðborgarsvæðisins án mikilla deilna með flutningi verkefna frá ráðuneytunum í Reykjavík til Byggðastofnunar á Sauðárkróki.

Rannsóknir og greiningar

Þróunarsvið Byggðastofnunar hefur um árabil staðið fyrir margvíslegri söfnun, úrvinnslu og miðlun upplýsinga um byggðamál. Á vefsvæði stofnunarinnar er að finna á annað hundrað skýrslur og úttektir síðustu þriggja áratuga um margvísleg efni á borð við svæðisbundna þróun, stöðu og horfur í einstökum atvinnugreinum, samgöngumál, fólksflutninga og stefnumótun í byggðamálum. Því til viðbótar hafa starfsmenn stofnunarinnar unnið ótölu- legan fjölda styttri greininga og úttekta fyrir stjórn stofnunarinnar, ráðuneyti og stofnanir, auk þess sem slíkt efni er iðulega unnið fyrir aðra aðila í stjórnkerfinu án þess að aðkomu Byggðastofnunar sé sérstaklega getið.

Jafnframt hefur stofnunin aukið til mikilla muna tengsl sín við háskólasamfélagið. Þar má meðal annars nefna Byggðaráðstefnu Íslands sem haldin var í fyrsta sinn á Patreksfirði í september 2014 og verður haldin öðru sinni á Breiðdalsvík haustið 2015. Þá hefur verið settur á stofn sérstakur Byggðarannsóknasjóður sem hefur þann tilgang að efla byggðarannsóknir og bæta þannig þekkingargrunn fyrir stefnumótun og aðgerðir í byggðamálum. Úthlutað verður úr þeim sjóði í fyrsta sinn á ársfundi Byggðastofnunar 2015.

Að leiðarlökum

Staða og orðspor Byggðastofnunar hafa sjaldan verið betri. Fjárhagur hennar er sterkur og hún sinnir lögbundnum hlutverkum sínum af kostgæfni. Stofnunin er því mjög vel í stakk búin að takast á við ný og spennandi verkefni sem blasa við á næstu árum. Ég kveð Byggðastofnun með þakklæti fyrir afar skemmtilegt og gjöfult samstarf síðustu fjögur árin og óska nýrri stjórn og starfsmönnum stofnunarinnar alls hins besta í framtíðinni.

*Þóroddur Bjarnason
formaður stjórnar Byggðastofnunar*

INNGANGUR FORSTJÓRA

Í þessari ársskýrslu Byggðastofnunar er gerð grein fyrir fjölbreyttum verkefnum hennar á árinu 2014. Starfsemi Byggðastofnunar byggir í megindráttum á ítarlegri starfs- og rekstraráætlun sem lögð er fram við hver áramót. Mikil vinna er lögð í gerð áætlunarinnar og henni fylgt eftir á hverjum stjórnarfundum á starfsárinu. Hlutverk Byggðastofnunar er þó mjög fjölbreytilegt og ýmis verkefni bætast jafnan við eftir því sem líður á starfsárið. Þetta kallar á sveigjanleika og aðlögunarhæfni starfsmanna hennar.

Starfsemi Byggðastofnunar hvílir á tveimur meginstöðum og í því felst sérstaða hennar í íslensku atvinnulífi og stofnanaumhverfi. Annars vegar er starfsemi hennar að formi til í líkingu við starfsemi fjárfestingabanka þar sem Byggðastofnun veitir langtímalán til fjárfestinga, hagræðingar og fjárhagslegrar endurskipulagningar fyrir tækja á starfssvæði sínu. Hins vegar hefur Byggðastofnun með höndum atvinnuþróunarstarf og umsjón ýmissa verkefna er lúta að byggðamálum almennt.

Uppsetning efnis í ársskýrslunni markast af þessu, en í henni eru dregin fram helstu verkefni ársins 2014, en raunar eru flest verkefni Byggðastofnunar þess eðlis að þau standa yfir um lengri eða skemmri tíma.

Þó starfsemi Byggðastofnunar hafi að flestu leyti verið með hefðbundnu sniði á síðasta starfsári er mikilvægt að útlánastarfsemi þróist í takt við þarfir atvinnulífsins í byggðum landsins. Þess má sjá ýmis merki frá árinu 2014.

Í ársbyrjun 2014 hóf stofnunin að bjóða upp á sérstök lán til jarðakaupa til að greiða fyrir kynslóðaskiptum í landbúnaði. Lánin eru verðtryggð jafngreiðslulán til allt að 25 ára með 5% vöxtum. Möguleiki er á að semja um að aðeins verði greiddir vextir fyrstu þrjú árin. Skilyrði fyrir slíku láni er að á viðkomandi jörð sé stundaður

búskapur í atvinnuskyni og að á jörðinni sé föst búseta. Þessi valmöguleiki hefur mælst afar vel fyrir og ljóst að mikil þörf var fyrir hendi sem aðrar lánastofnanir voru ekki að sinna með fullnægjandi hætti. Stjórn Byggðastofnunar hefur mótað þá stefnu að þessi útlánamöguleiki verði þróaður enn frekar með hliðsjón af reynslu þessara fyrstu mánaða.

Á fundi stjórnar Byggðastofnunar 14. nóvember síðastliðinn var samþykkt að setja á laggirnar sérstakan lánaflökk fyrir fyrirtækjarekstur kvenna á starfssvæði stofnunarinnar með það að markmiði að styðja við fjölbreyttari atvinnutækifæri fyrir konur í byggðum landsins. Ákvörðun þessi byggir á heimild í 7. tl. 2. gr. laga nr. 10/2008 um jafna stöðu kvenna og karla. Lánin bera lægri vexti en almenn lán stofnunarinnar, auk þess sem vægari kröfur eru gerðar um veð. Mikil eftirspurn er eftir þessu úrræði og því ljóst að þörfin var brýn. Reynslan sýnir að fyrirtæki í eigu kvenna eða fyrirtæki sem stýrt er af konum eru í miklum minnihluta fyrirtækja í viðskiptum við fjármálafyrirtæki, einkum í landsbyggðunum. Eftirsóknarvert er að jafna þau hlutföll.

Á þróunarsviði Byggðastofnunar var einnig unnið að mjög fjölbreyttum verkefnum á starfsárinu eins og ársskýrslan ber með sér.

Unnið hefur verið að framþróun verkefnisins um brothættar byggðir og mikil vinna hefur verið innt af hendi í tengslum við ráðstöfun aflamarks Byggðastofnunar til byggðarlaga sem lent hafa í miklum vanda vegna fækkunar starfa og íbúa.

Unnið hefur verið að því að setja upp og taka í notkun gagnagrunn á sviði byggðamála, og er sú vinna nú langt komin. Stefnt er að því að koma á fót gagnvirku umhverfi þar sem hægt er að skoða myndrænt fyrirfram skilgreind gagnasett á sveitarfélaga- og landshlutagrunni fyrir Ísland. Þetta er fyrsta skrefið í þróun á gagnvirku umhverfi þar sem einungis er notast við opinn og frjálсан hugbúnað. Lokatakmarkið er að bjóða upp á notendavænt umhverfi þar sem hægt verður, á einum og sama staðnum að sækja og skoða uppfærð gögn sem á einhvern hátt snerta byggðapróun á Íslandi.

Ársreikningur Byggðastofnunar fyrir árið 2014 var staðfestur af stjórn stofnunarinnar þann 13. mars síðastliðinn. Hagnaður ársins 2014 nam 349 milljónum króna og var eiginfjárlutfall í árslok 20,2%. Fjárhagsleg staða Byggðastofnunar er því sterk nú um stundir. Þessi góða niðurstaða er fagnaðarefni því hún styrkir getu stofnunarinnar til þess að sinna hlutverki sínu.

Ástæða er þó til að minna á að útlánastarfsemi á vegum Byggðastofnunar hefur þann megintilgang að leitast er við að tryggja atvinnulífi á veikari svæðum landsins lágmarksaðgengi að lánsfé á hagstæðum kjörum, og mæta þannig markaðsbresti sem staðfestur er á þessu sviði á stórum svæðum á landinu. Hafa ber í huga að lánastarfsemi til fyrirtækja á svæðum sem búa við neikvæðan hagvöxt er í eðli sínu áhættusöm og vaxtagreiðslur slíkra fyrirtækja í viðunandi rekstri geta ekki fyllilega staðið undir útlánatapi vegna slíkra fyrirtækja í vanda. Byggðastofnun hefur engar þjónustutekjur og nýtur ekki vaxtamunar af innlánunum. Ekki er því hægt að reikna með árlegum hagnaði af rekstri slíkrar útlánastarfsemi.

Starfsmenn Byggðastofnunar voru 23 um síðustu áramót, og færi ég þeim bestu þakki fyrir vel unnin störf á starfsárinu.

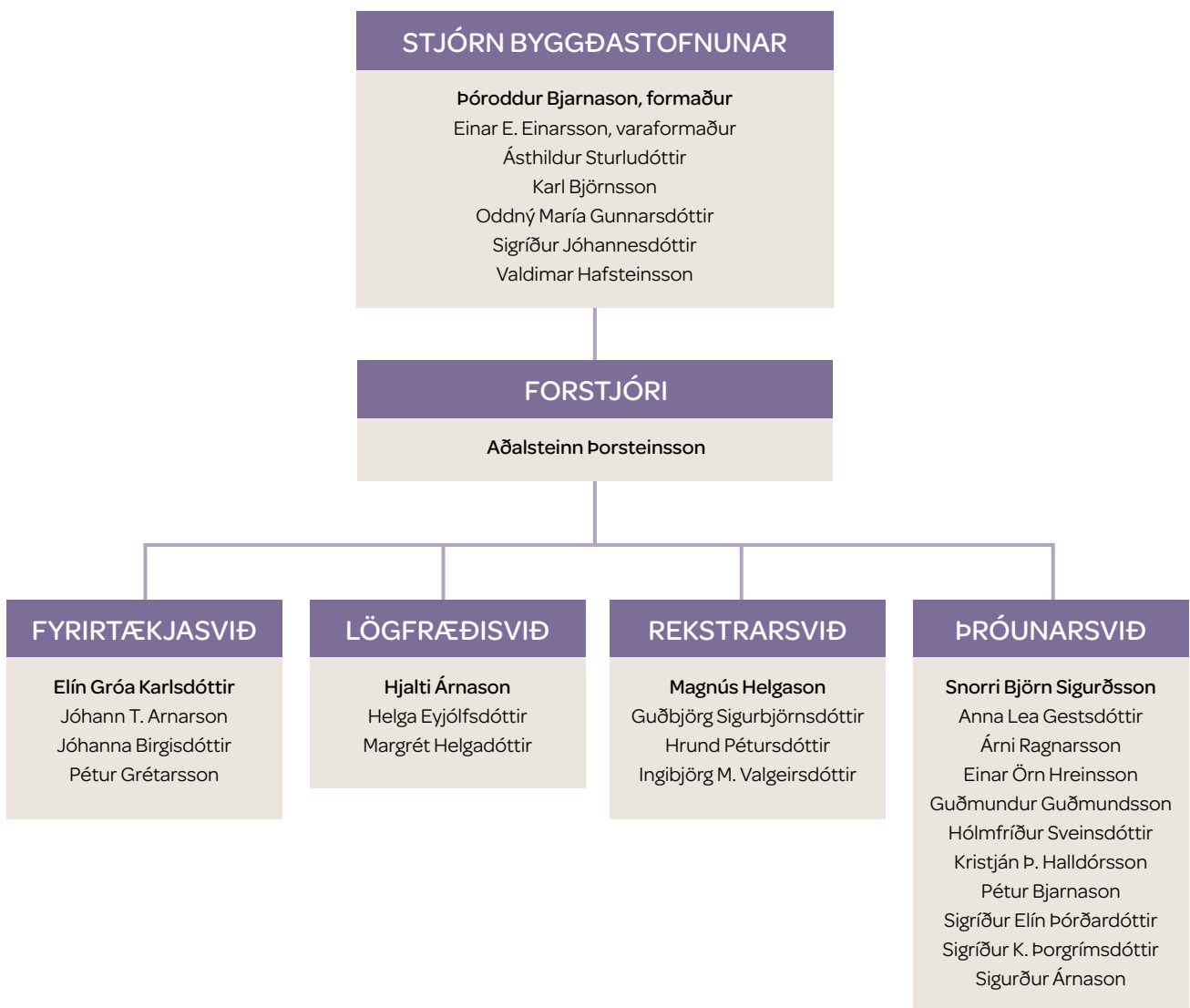
*Aðalsteinn Þorsteinsson
forstjóri Byggðastofnunar*

STJÓRN OG STARFSFÓLK BYGGÐASTOFNUNAR

APRÍL 2015

STARFSEMI FYRIRTÆKJASVIÐS

Umsóknum um lán hjá Byggðastofnun fjölgaði þó nokkuð á milli ára og hafa umsóknir ekki verið eins margar frá árinu 2008. Samþykktar voru 69 umsóknir, 50 umsóknir frá nýjum viðskiptavinum og 19 umsóknir frá umsækjendum sem þegar eru í viðskiptum við stofnunina.

Mynd 1 sýnir fjölda umsókna og samþykktar umsóknir árin 2008 – 2014. Eins og sést á myndinni var samþykktarhlutfallið 82% á árinu 2014 og hefur ekki verið eins hátt undanfarin sex ár. Í heild voru þau verkefni sem sótt var um

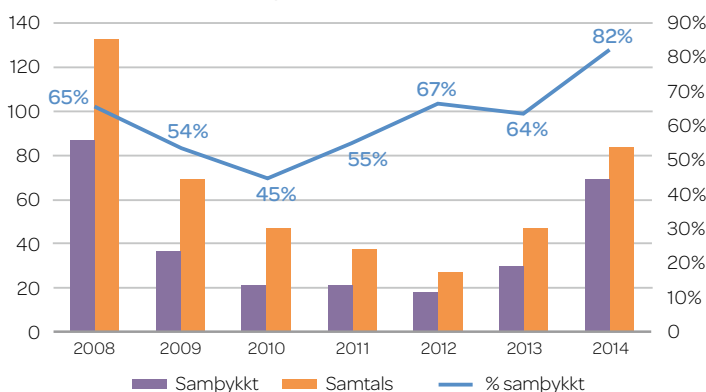
lán til á síðasta ári mjög góð og raunhæf og umsóknir almennt vel unnar og ítarlegar. Heildarupphæð umsókna var 3.279 m.kr. og samþykkt var að lána 2.182 m.kr. eða 67% af umsótri upphæð sem er með hæsta samþykktarhlutfalli undanfarin ár.

Flestar umsóknir bárust frá fyrirtækjum í ferðapjónustu, um 36% af umsóknum ársins. Dreifing á milli atvinnugreina er jafnari en á árinu 2013 þegar um helmingur umsókna var til uppbyggingar í ferðapjónustu. Mesta aukningin var í umsóknum í landbúnaði enda samþykkti stjórn Byggðastofnunar sérstakan lánaflokk til að styðja við nýliðun í landbúnaði í desember 2013. Þessum nýja lánaflokki var vel tekið og bárust 20 umsóknir til kaupa á jörðum og uppbyggingar í landbúnaði og voru þær allar samþykktar. Á mynd 2 má sjá hvernig hlutfall samþykktra umsókna skiptist eftir atvinnugreinum, bæði hvað varðar fjölda og upphæðir.

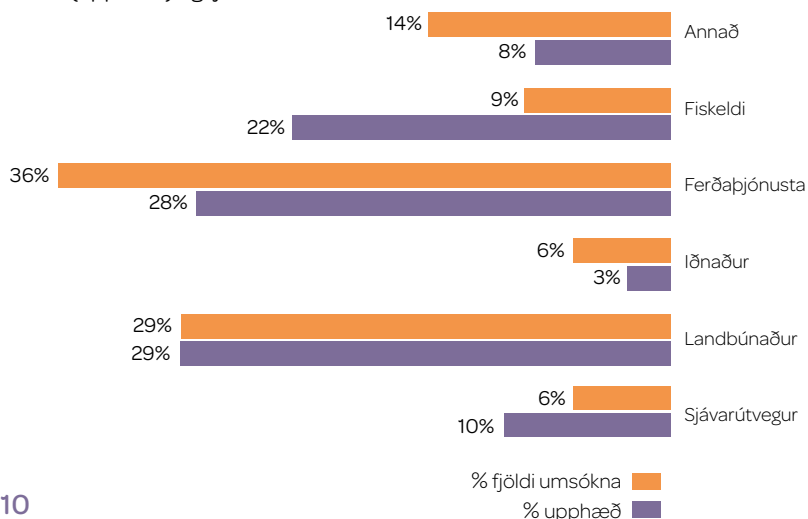
Umsóknir bárust frá öllum landshlutum sem eru á starfssvæði Byggðastofnunar á árinu 2014. Jafn margar umsóknir komu frá fjórum landshlutum, Vesturlandi, Vestfjörðum, Norðurlandi vestra og Austurlandi. Einungis fjórar umsóknir bárust frá Suðurlandi og Suðurnesjum og var helmingur þeirra samþykktur. Á mynd 3 má sjá hvernig samþykkt lán dreifðust hlutfallslega eftir landshlutum árið 2014 en 26% af veittum lánum fór á Vesturland.

Það er liður í samþættingu kynjasjónarmiða hjá Byggðastofnun að halda til haga tölfræði um hvernig umsóknir sem berast til stofnunarinnar skiptast eftir kyni eigenda eða forsvarsmanna fyrirtækja. Í lok síðasta árs samþykkti stjórn Byggðastofnunar sérstakan lánaflokk til að styðja við atvinnurekstur kvenna á starfssvæði stofnunarinnar. Óhætt er að segja að

Mynd 1 – Fjöldi umsókna og samþykktar umsóknir 2008–2014

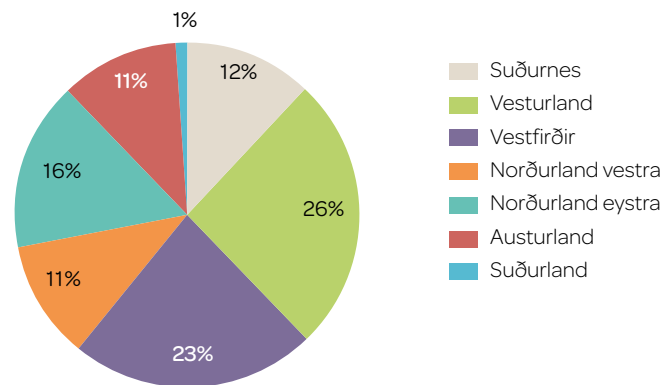

Mynd 2 - Hlutfall samþykkttra umsókna eftir atvinnugreinum (upphæð) og fjölda umsókna

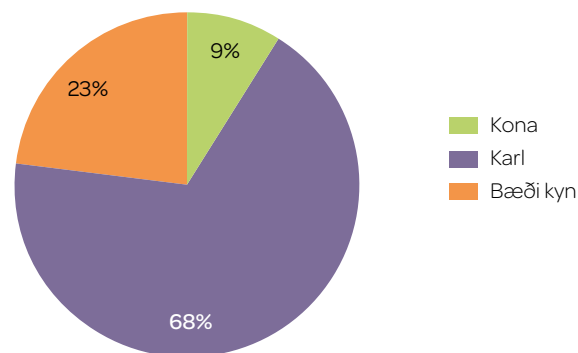

þeim lánaflökki hafi verið vel tekið. Heildarfjárhæð til þessa sérstaka lánaflökks er 200 m.kr. og ljóst er miðað við viðtökurnar að sú fjárhæð mun klárast á þessu ári. Alls voru teknar fyrir hjá lánanefnd átta umsóknir á síðasta ári frá fyrirtækjum sem eru alfarið í eigu kvenna eða konur eru í forsvari fyrir, og hafa þær aldrei verið fleiri. Flestar umsóknir bárust frá fyrirtækjum sem eru í eigu karla eða karlar í forsvari fyrir, 57 umsóknir sem eru um 68% umsókna. Alls bárust 19 umsóknir frá fyrirtækjum sem eru í eigu beggja kynja eða bæði kynin eru í forsvari fyrir eða um 23% umsókna, sem er svipað hlutfall og hefur verið undanfarin ár. Ef skoðaðar eru umsóknir eftir kyni m.t.t. upphæða sést að fyrirtæki sem karlar eru í forsvari fyrir sækja um rúma tvo milljarða króna í lán eða að meðaltali 41,4 m.kr. á umsókn. Fyrirtæki sem konur eru í forsvari fyrir sækja um að meðaltali 13,2 m.kr. á umsókn og fyrirtæki í eigu beggja kynja sækja um 42,8 m.kr. á umsókn. Árangurshlutfall, þ.e. samþykktar umsóknir sem hlutfall af innsendum umsóknum fyrirtækja í eigu beggja kynja er hæst, um 93%. **Mynd 3** sýnir hlutfall umsókna árið 2014 eftir kyni eiganda eða forsvarsmanns fyrirtækis.

Staða útlána 31.12.2014 var um 11 milljarðar króna. Útlán til ferðaþjónustu eru í heild um 3,2 milljarðar króna og er það stærsta einstaka atvinnugreinin í lánasafninu, með um 30%. Flest lánin í ferðaþjónustu eru vegna uppbyggingar hótela og gistiheimila. Næst á eftir eru útlán til fyrirtækja í sjávarútvegi um 2,5 milljarðar króna, eða 22% af útlánunum. Heildarlán til landbúnaðar eru um 1,2 milljarðar króna, 11% af útlánunum. Stærstur hluti af landbúnaðarlánunum er vegna uppbyggingar á kúabúum. Á **mynd 5** sést hvernig lánasafn Bygðastofnunar skiptist hlutfallslega eftir atvinnugreinum og jafnframt hlutfallsleg skipting fjölda viðskiptavina. Um 16% af viðskiptavinum stofnunarinnar eru í sjávarútvegi en 22% af útlánunum eru til þeirrar atvinnugreinar sem segir að meðallán til sjávarútvegs er mun hærra en t.d. til landbúnaðar þar sem hlutfall viðskiptavina er það sama en útlán 11%.

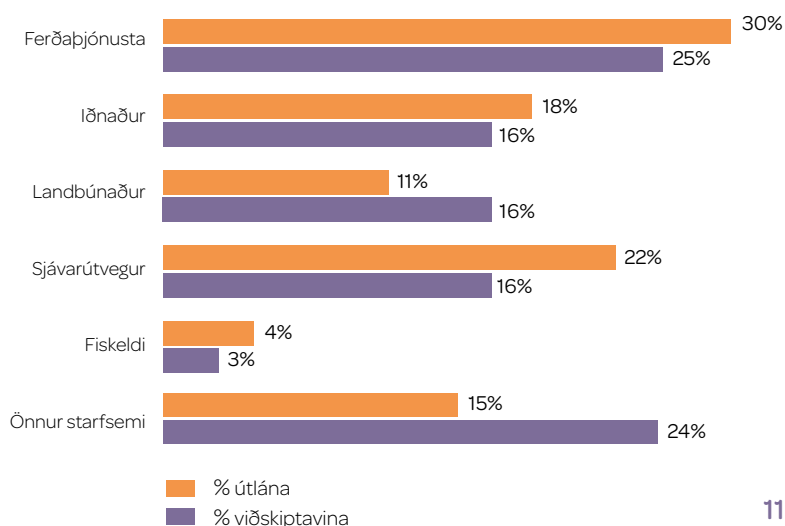

Mynd 3 – Samþykktar umsóknir eftir landshlutum (upphæð)

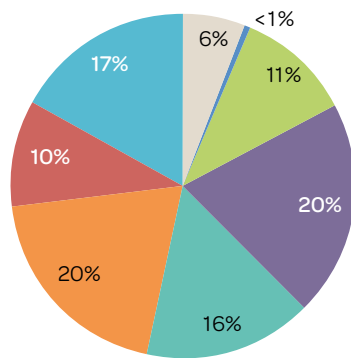
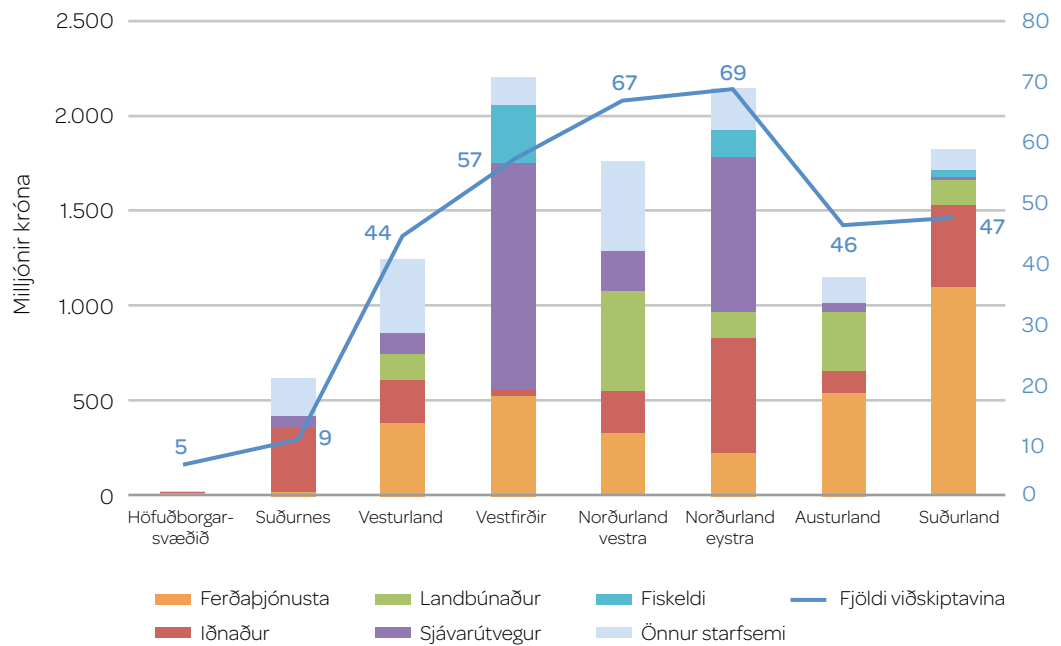

Mynd 4 – Hlutfall umsókna árið 2014 eftir kyni umsækjenda

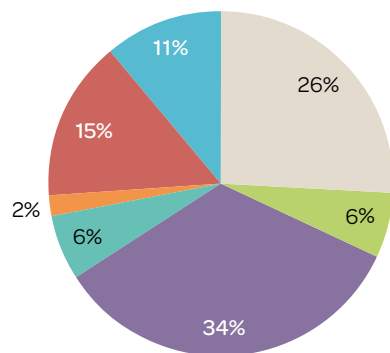
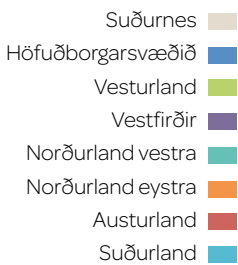
Mynd 5 – Skipting lánasafns eftir atvinnugreinum og fjölda viðskiptavina

Mynd 6 – Skipting lánasafnsins eftir landshlutum og atvinnugreinum

Mynd 7 – Skipting lánasafnsins eftir landshlutum

Mynd 8 – Skipting hlutabréfasafns Byggðastofnunar eftir landshlutum m.v. 31.12.2014 á bókfærðu virði

Mynd 6 sýnir skiptingu á lánasafninu eftir landshlutum og atvinnugreinum og tölurnar við súlurnar segja til um hversu margir viðskiptavinir eru í hverjum landshluta. Eins og sést á myndinni endurspeglar lánasafn Byggðastofnunar atvinnulíf og uppbyggingu atvinnulífs undanfarin ár í landshlutunum nokkuð vel. Þannig eru lán til ferðapjónustu fyrirferðarmest á Suðurlandi, til sjávarútvegs á Vestfirðum og til landbúnaðar á Norðurlandi vestra.

Lánasafn Byggðastofnunar dreifist nú jafnar yfir starfssvæði stofnunarinnar en það hefur gert undanfarin ár. Þó er sem fyrr mest af útlánum á Norðurlandi eystra og Vestfirðum og þar á eftir koma Suðurland og Norðurland vestra. **Mynd 7** sýnir skiptingu lánasafnsins niður á svæði.

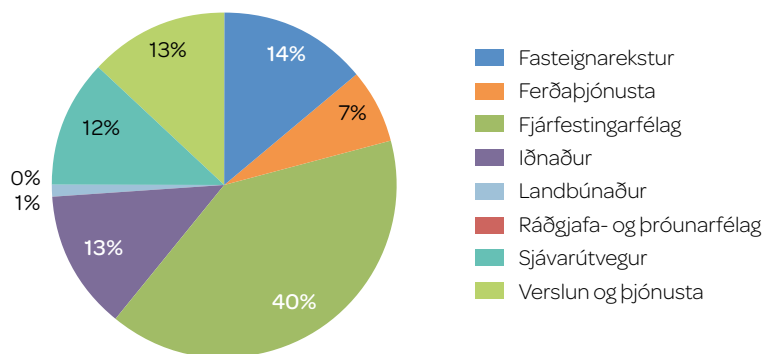
Byggðastofnun á hlut í 49 fyrirtækjum viðsvegar um landið og í flestum atvinnugreinum. Bókfært virði hlutabréfasafns Byggðastofnunar var um áramót rúmar 902 m.kr. Lista yfir hlutabréfasafn stofnunarinnar er að finna í skýringum við ársreikning og á heimasíðu stofnunarinnar.

Stærstur hluti hlutabréfaeignar stofnunarinnar er á Vestfirðum en þar á stofnunin m.a. hlut í Þörungaverksmiðjunni á Reykhólum, fjárfestingarfélaginu Hvetjanda, Þórsbergi ehf. á Tálknafirði og eignarhaldsfélaginu Glámu ehf.

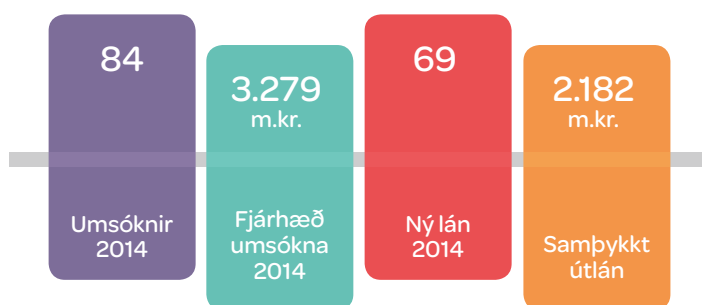

Stærsti hluti hlutabréfasafns Byggðastofnunar er í fjárfestingarfélögum en stofnunin á hlutabréf í Eignarhaldsfélagi Suðurlands, Eignarhaldsfélagi Suðurnesja, Fjárfestingarfélaginu Vör á Austurlandi og Hvetjanda á Vestfjörðum. Skipting hlutabréfasafnsins er sýnd á myndum 8 og 9.

Starfsmenn fyrirtækjasviðs Byggðastofnunar eru með mikla þekkingu á atvinnulífi og rekstri fyrirtækja í byggðum landsins. Í dag eru starfsmenn fyrirtækjasviðs fimm, forstöðumaður, þrjú lánasérfræðingar og ritari.

Mynd 9 - Skipting hlutabréfasafns Byggðastofnunar eftir atvinnugreinum m.v. 31.12.2014 á bókfærðu virði

Heildarumsóknir og lánsveitingar á árinu 2014

STARFSEMI ÞRÓUNARSVIÐS

Eins og fram kemur í lögum og reglugerð fyrir Bygðastofnun er hlutverk þróunarsviðs að annast samstarf við atvinnuþróunarfélög og stofnanir, gagnasöfnun og úrvinnslu upplýsinga og hafa umsjón með úttektum, rannsóknum og öðru þróunarstarfi á sviði byggðamála og atvinnulífs.

Á heimasíðu Bygðastofnunar, www.byggdastofnun.is, er að finna nánari upplýsingar um starfsemi þróunarsviðsins. Þar er til dæmis að finna skýrslur um hagvöxt landshluta, stöðugreiningar fyrir svæði sóknaráætlana landshluta, fylgirit stefnumótandi byggðááætlunar 2014–2017 og Bygðaðróun á Íslandi, stöðugreining 2013. Einnig eru upplýsingar um sam- anburð fasteignamats og fasteignagjalda á nokkrum þéttbýlistöðum, upplýsingar um orkukostnað heimila á sömu stöðum og á nokkrum svæðum í dreifbýli sem og ýmis konar byggðatengdar upplýsingar settar fram á kortum svo sem um vinnusóknarsvæði.

Hér á eftir verður gerð grein fyrir nokkrum þáttum í starfsemi þróunarsviðsins.

Aflamark Bygðastofnunar

Með breytingu á lögum nr. 116/2006 þann 25. júní 2013 samþykkti Alþingi að Bygðastofnun skyldi næstu fimm fiskveiðiár, frá árinu 2013/2014 að telja, hafa til ráðstöfunar aflaheimildir til að styðja byggðarlög í alvarlegum og bráðum vanda vegna samdráttar í sjávarútvegi. Meginmarkmið verkefnisins er að auka byggðafestu í þeim sjávarbyggðum sem:

- standa frammi fyrir alvarlegum og bráðum vanda vegna skorts á aflaheimildum eða óstöðugleika í sjávarútvegi, b) eru háðastar sjávarútvegi og eiga minnsta möguleika á annarri atvinnuuppbyggingu, c) eru fámennar, fjarri stærri byggðakjörnum og utan fjölbreyttra vinnusókna.

Í því skyni er stefnt að uppbyggingu í sjávarútvegi sem skapar eða viðheldur sem flestum heilsársstörfum fyrir bæði konur og karla við veiðar, vinnslu og afleidda starfsemi í viðkomandi sjávarbyggðum og stuðla að sem öflug-

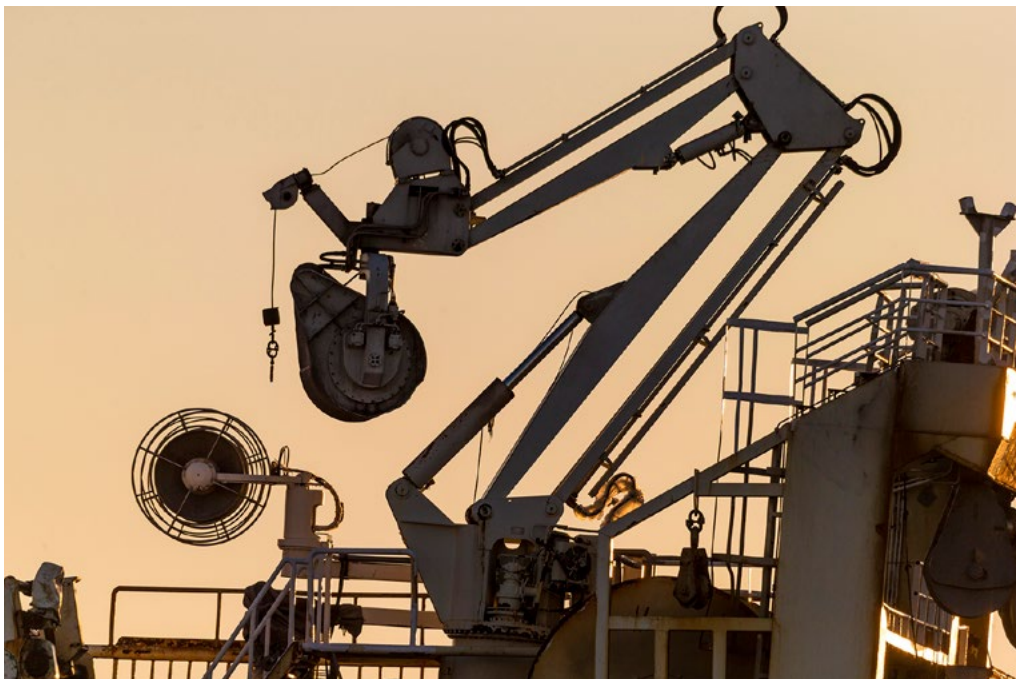
astri starfsemi í sjávarútvegi til lengri tíma og draga sem mest úr óvissu um framtíð sjávarbyggðanna. Til að nýta aflaheimildirnar og úthluta þeim á þann hátt að þær komi að sem mestu gagni mótaði Bygðastofnun reglur og viðmið þar sem áhersla er m.a. lögð á víðtækt samstarf við útgerðarfyrtæki sem búa yfir umtalsverðum aflaheimildum og möguleikum til fullvinnslu sjávarafurða í hverju byggðarlagi fyrir sig. Útgerðir á hverjum þessara staða leggja fram allt að 1.500 þorskígildistonn á móti 150 til 400 tonnum frá Bygðastofnun.

Á fiskveiðiárinu 2013/2014 voru gerðir samningar vegna Bakkafjarðar, Drangsness, Flateyrar, Raufarhafnar, Suðureyrar og Tálknafjarðar. Upp úr samstarfi á Flateyri slitnaði á haustmánuðum 2014 og var þá auglýst að nýju. Á árinu voru einnig gerðir samningar vegna Breiðdalsvíkur og Hríseyjar sem giltu frá og með fiskveiðiárinu 2014/2015, auk þess sem auglýst var eftir umsóknum um samstarf vegna Djúpavogs og Þingeyrar frá og með fiskveiðiárinu 2014/2015. Samtals var því Bygðastofnun með samstarfssamninga um eða með í auglýsingu 2.900 þorskígildistonn.

Af þeirri stuttu reynslu sem komin er á verkefnið eru komnar fram vísbendingar um að það hafi leitt til meiri stöðugleika á heils árs grundvelli og þar með styðji verkefnið við aukna byggðafestu á áðurnefndum stöðum.

Atvinnuþróunarfélög

Samningar Bygðastofnunar við atvinnuþróunarfélögin voru gerðir í upphafi árs 2013 og gilda til ársloka 2017. Félagin sem um ræðir eru Samtök sunnlenskra sveitarfélaga, Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum – atvinnuráðgjöf, SSV – þróun og ráðgjöf, Fjórðungssamband

Vestfirðinga – atvinnuþróun, SSVN – atvinnuþróun, Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar, Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga og Austurbrú. Alþingi ákveður á fjárlögum framlag til styrktar rekstri atvinnuþróunarfélaga og nam sú upphæð 171 milljón króna á árinu 2014. Byggðastofnun skiptir fjármagninu milli félaganna og greiðir það samkvæmt samningi við hvert félag.

Markmið samninganna er að skapa grundvöll um samstarf við byggðaþróun í samræmi við stefnu Alþingis í byggðamálum, með áherslu á búsetuskilyrði og samkeppnishæfni, nýsköpun og atvinnuþróunarstarf. Einnig að samþætta áherslur ríkisins og sameiginlegar áherslur á starfssvæðum félaganna m.a. í samræmi við sóknaráætlanir svæðanna. Þá skal einnig unnið að uppbyggingu og gagnkvæmri miðlun þekkingar, reynslu og hæfni á sviði atvinnu- og byggðaþróunar milli samningsaðila.

Atvinnuþróunarfélögin veita ráðgjöf við stofnun og rekstur fyrirtækja á starfssvæðunum, svo sem markaðssókn, vöruþróun, fjármögnun, kynningu, endurskipulagningu, erlend samskipti o.fl. Áhersla skal lögð á fyrirtæki sem hafa afgerandi áhrif á atvinnulíf lítilla byggðarlaga, fyrirtæki í nýjum atvinnugreinum, fyrirtæki með nýja vöru eða þjónustu og nýstofnuð fyrirtæki. Atvinnuþróunarfélögin vinna í samstarfi við sveitarfélög, opinbera aðila og félagasamtök að greiningu og eflingu búsetuþátta. Félagin skulu hafa góða heildaryfirsýn yfir starfssvæði sín og veita Byggðastofnun eins og kostur er upplýsingar um ástand atvinnulífs og búsetuþátta.

AVS rannsóknasjóður í sjávarútvegi

AVS rannsóknasjóður var samkvæmt ákvörðun ráðherra færður til Byggðastofnunar í ársbyrjun 2014. Starfsemi sjóðsins er þannig háttað að auglýst er eftir umsóknum hvers árs með umsóknarfresti 1. desember undangengið ár. Unnið er úr þeim umsóknum og sjávarútvegsráðherra skilað tillögum um úthlutun í febrúarlok/marsbyrjun. Þegar ráðherra hefur tekið ákvörðun er umsækjendum tilkynnt um úrslitin og gerður samningur við styrkþega og gengið frá greiðslu eftir því sem vinnu þeirra miðar áfram.

Alls bárust sjóðnum 116 umsóknir samtals um 675,2 m.kr. Þessar umsóknir skiptust þannig að 15 umsóknir um 126,4 m.kr. vegna fiskeldis, 27 umsóknir um 188,9 m.kr. vegna líftækni, 23 umsóknir um 113,6 m.kr. vegna markaða og 39 umsóknir um 214,2 m.kr. í styrktarflokknum veiðar og vinnsla. Að auki bárust 12 umsóknir um 32 m.kr. í flokknum atvinnuþróun og nýsköpun í sjávarbyggðum.

Að tillögu úthlutunarnefndar AVS sjóðsins ákvað sjávarútvegsráðherra að styrkja 46 verkefni. Þar af voru 6 fiskeldisverkefni með 53,7 m.kr. sem er 22,4% af heildarstyrkjum, 10 líftækniverkefni um 63,2 m.kr. með 26,4% af heildarstyrkjum, 9 markaðsverkefni um 35,5 m.kr. með 14,8% af styrkjum og 13 verkefni úr flokknum veiðar og vinnsla um 72,2 m.kr. sem er 30,1% af heildinni. Í styrktarflokknum atvinnuþróun og nýsköpun í sjávarbyggðum voru styrkt 8 verkefni um 15 m.kr. sem er 6,3% af heildinni.

Almennt má segja að starfsemi sjóðsins hafi gengið fyrir sig á hefðbundin hátt á árinu. Samkvæmt nýjum reglum um sjóðinn starfar þriggja manna úthlutunarnefnd undir formennsku Lárusar Ægis Guðmundssonar á Skagaströnd við úrvinnslu umsókna og leggur til við ráðherra hvaða umsóknir verða styrktar. Að öðru leyti fellur sjóðurinn undir forstjóra og stjórn Byggðastofnunar. Starfsmaður sjóðsins af hálfu Byggðastofnunar er Pétur Bjarnason, sjávarútvegsfræðingur.

Brothættar byggðir

Á undanförunum árum og áratugum hefur byggð blómstrað víða um land, sérstaklega í byggðarlögum í innan við 100 km fjarlægð frá Reykjavík og á Mið-Norðurlandi og Mið-Austurlandi. Á þessum svæðum búa um 95% þjóðarinnar. Hins vegar hafa nokkur byggðarlög á varnarsvæðum átt við mikinn vanda að etja um langt árabil. Þessi vandi birtist í viðvarandi fólksfækkun, einhæfni atvinnulífs, fækkun starfa og hækkandi meðalaldri íbúa. Hér er einkum um að ræða fámenna byggðakjarna og sveitir í umtalsverðri fjarlægð frá stærri byggðakjörnum.

Árið 2012 hófst tilraunaverkefni á Raufarhöfn á vegum Byggðastofnunar. Markmiðið var m.a. að leiða fram vilja og skoðanir íbúanna sjálfra og leita lausna á þeirra forsendum í samvinnu við ríkisvaldið, landshlutasamtök sveitarfélaga, atvinnuþróunarfélag, sveitarfélagið, brottflutta íbúa og aðra sem láta sig framtíð byggðarlagsins varða. Hvatinn að þessu verkefni var m.a. sá langvarandi vandi sem steðjað hefur að Raufarhöfn á undangengnum árum, bæði hvað varðar atvinnulíf og íbúapróun. Aðgerðir stjórnvalda hafa fram að þessu ekki megnað að snúa við eða stöðva þessa neikvæðu þróun. Hugmyndin var sú að nálgast viðfangsefnið á lýðræðislegan hátt með því að vilji íbúanna sjálfra verði þungamiðja verkefnisins. Sigurborg Kr. Hannesdóttir hjá ráðgjafarfyrirtækinu Ildi ehf. hefur haft umsjón með íbúafundum og íbúapöngum og úrvinnslu þeirra. Hún hefur sérhæft

sig í aðferðum til þátttöku og samráðs og starfar eftir alþjóðlegum grunngildum og siðareglum.

Árið 2013 var ákveðið að verkefnið skyldi ná til fleiri svæða og í samráði við stoðkerfið í hverjum landshluta var ákveðið að byggðarlögin Bíldudalur, Breiðdalshreppur og Skaftárhreppur kæmu inn í verkefnið. Veitt hefur verið alls 100 m.kr. til verkefnisins Brothættra byggða 2013-2014, en gert er ráð fyrir 50 m.kr. á ári í núgildandi byggðaáætlun til þessa verkefnis.

Svæðin fjögur eru um margt lík, en einnig ólík. Þau eiga það sameiginlegt að á síðustu árum hefur verið mikil fólksfækkun, ekki síst í yngri aldurshópum, sem þýðir fá börn á skólaaldri og hækkandi meðalaldur. Allir þessir staðir eru á svokölluðum köldum svæðum og þrátt fyrir fækkun íbúa er skortur á húsnæði, sérstaklega íbúðarhúsnæði á leigumarkaði. Ástæðurnar fyrir þessari þróun, aðstæður og mögulegar lausnir eru hins vegar ólíkar og er verkefnið lagað að hverjum stað fyrir sig.

Ferill verkefnisins hefur verið á þann veg að skipuð er verkefnisstjórn sem í sitja fulltrúar Byggðastofnunar, landshlutasamtaka sveitarfélaga og atvinnuþróunarfélaga eftir því sem við á, viðkomandi sveitarfélags og íbúa byggðarlagsins. Haldinn er kynningarfundur með íbúum sem undanfari tveggja daga íbúapings þar sem rætt er um stöðu byggðarinnar og leiðir til úrlausna. Á íbúapönginu leggja íbúarnir sjálfir til umræðuefni og raða síðan viðfangsefnunum eftir mikilvægi. Framhald verkefnisins byggir á niðurstöðum íbúapingsins og verkefnisstjórnin gefur það loforð að tekið verði mið af þeim við ákvarðanir sem varða viðkomandi samfélag og íbúum verði haldið upplýstum um framgang mála.

Byggðastofnun vill nýta þá reynslu sem fengist hefur af verkefninu og móta það til framtíðar þannig að það geti orðið verkfæri eða viðvarandi áætlun til að taka á alvarlegum vanda einstakra byggðarlaga, vegna íbúapróunar og/eða vanda í atvinnulífi. Í því skyni fóru nokkrir starfsmenn til Noregs í maí 2014 og kynntu sér áætlun sem nefnist Regional Omstilling og er samstarfsverkefni ríkis, fylkja

og sveitarfélaga, en norska nýsköpunarmiðstöðin, Innovasjon Norge, leiðir starfið. Áætluninni er ætlað að bregðast við bráðum vanda vegna áfalla í atvinnulífi og neikvæðrar íbúaþróunar. Eitt og annað í norsku áætluninni er til hliðsjónar í mótun verkefnisins Brothættra byggða til framtíðar, en unnið hefur verið að verklagslýsingu undanfarna mánuði.

Vorið 2014 var auglýst eftir þátttöku fleiri byggðarlaga í verkefninu. Bárust umsóknir fyrir 10 svæði í sjö sveitarfélögum og síðar á árinu var leitað eftir þátttöku fyrir tvö byggðarlög í viðbót. Fimm þessara byggðarlaga eru á Vestfjörðum, eitt á Vesturlandi og eitt á Norðurlandi vestra, þrjú á Norðurlandi eystra og tvö á Austurlandi. Framhald verkefnisins, bæði varðandi þátttöku fleiri svæða sem og mótun þess sem verkfæris í byggðamálum, er í skoðun er þetta er ritað. Haustið 2014 hófst mat á verkefninu, unnið af Ernst & Young fyrir atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. Þeirri vinnu er að ljúka og má í kjölfarið reikna með að hægt verði að ákveða framhaldið. Engu að síður hefur vinnu á þeim fjórum svæðum sem verkefnið er þegar hafið á verið haldið áfram.

Á haustmánuðum var þráðurinn tekinn upp að nýju á svæðunum fjórum og áttu fulltrúar Bygðastofnunar fundi með verkefnisstjórnunum heima fyrir. Í samræmi við áherslur um mótun verkefnisins var ákveðið að veita fé til að ráða verkefnisstjóra fyrir þessi byggðarlög og hefur þegar verið auglýst eftir verkefnisstjóra fyrir þrjú af byggðarlögum.

Erlent samstarf

Þróunarvið tekur þátt í ýmsu erlendu samstarfi. Starfsmenn þróunarviðs hafa umsjón með tveim erlendum verkefnum á sviði byggðamála hér á landi, þ.e. NORA Norrænu Atlantssamstarfi og NPA Norðurslóðaáætlun ESB. Þá er starfsmaður þróunarviðs fulltrúi í stjórnarnefnd ESPON. Loks er starfsmaður þróunarviðs fulltrúi Íslands í stjórn Nordregio sem er norræn fræðastofnun í skipulags- og byggðamálum sem starfar á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar.

ESPON

Árið 2014 var formlega fyrsta ár nýs starfstímabils ESPON, ESPON 2020. Mörgum verkefnum lauk á árinu og samningar náðust við yfirstjórn ESB um starfslag og starfsreglur fyrir nýja starfstímabilið. Niðurstaðan hefur í för með sér miklar formbreytingar á ESPON til þess að mæta kröfum yfirstjórnar ESB um einföldun og minna skrifræði við rekstur þeirra áætlana ESB sem miða að samstarfi yfir landamæri sambandsins. Þannig verður ESPON svenefnd EGTC-stofnun, eins konar byggðasamlag sem að 85% hluta verður fjármagnað af ERDF, byggðapróunarsjóði ESB.

EGTC stendur fyrir European Grouping of Territorial Cooperation og að því munu standa fjögur svæði ESB, þrjár landslutastjórnir í Belgíu; Flanders, Vallóníu og Brussel, ásamt Stórhertogadæminu Lúxemborg. Þetta samlag tekur við fjárframlögum ERDF og aðildarlanda ESPON, gerir samninga um verkefni sem nú verða þjónustusamningar til einföldunar og greiðir styrki til verkefna. ESPON EGTC mun hafa aðsetur í Lúxemborg og Stórhertogadæmið ábyrgist rekstur þess að verulegu leyti.

Aðildarlönd ESPON munu öll fá fulltrúa í eftirlitsnefnd, Monitoring Committee, sem tekur allar stefnumarkandi og faglegar ákvarðanir varðandi verkefnaáherslur og verkefnaval. Aðildarlöndin eru öll aðildarlönd ESB auk Noregs, Sviss, Liechtenstein og Íslands, alls 32 lönd. Þau hafa öll gert samning um aðild að ESPON næsta starfstímabil, þar á meðal Ísland með samningi atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins og ESPON. Bygðastofnun er samstarfsaðili ANR um ESPON og hefur tilnefnt fulltrúa í Monitoring Committee. Á síðasta starfstímabili samdi Bygðastofnun við Háskólan á Akureyri um að hann gegndi hlutverki starfstengils ESPON á Íslandi.

Síðasta starfstímabil hafði ESPON 47 milljónir evra til ráðstöfunar, reksturs og rannsókna, svari til 7,2 milljarða króna (í október 2014) og á nýbyrjuðu starfstímabili verða 54 milljónir evra, svari til 8,4 milljarða króna. Framlag Íslands verður 100.000 evrur, eða ríflega 2 milljónir króna á ári.

Undirbúningur starfseminnar á grundvelli nýrra starfshátta mun standa fram á mitt ár 2015 og fyrsta verkefnakall áætlað haustið 2015. Gert er ráð fyrir að endurskoðað lokauppgjör fyrir ESPON 2013 muni verða frágengið 2016.

ESPON-sjóðurinn er samkeppnissjóður og þegar auglýst er eftir verkefnatillögum er tilkynnt hvaða fjárhæð ESPON mun verja til hvers verkefnis. Verkefnatillögur þurfa að innihalda vandaða kostnaðaráætlun og styrkurinn á að nægja fyrir öllum kostnaði við verkefnið. Verkefni á síðasta starfstímabili voru 65 með verkefnistíma frá einu ári til fjögurra ára og fengu styrki frá 22 milljónum króna til 176 milljóna króna. Um 180 háskólar og rannsóknastofnanir í Evrópu tóku þátt í ESPON-verkefnum á tímabilinu og í hverju verkefni þurftu að vera samstarfsaðilar frá minnst þremur löndum. Íslensk þátttaka hefur verið vaxandi og Háskólinn á Akureyri náð að vera í sigurliði í samkeppninni nokkrum sinnum. Á tímabilinu er áætlað að ESPON hafi styrkt íslenska þátttöku í rannsóknum og starfi ESPON um tæpar 30 milljónir króna.

Auk rannsóknarverkefna hefur ESPON mótað samantektarverkefni sem unnin eru upp úr rannsóknarverkefnum og gefið út samantektarskýrslur. Í þeim er Ísland með þó ekki sé íslensk þátttaka í verkefnunum. Þannig fæst samanburður á mörgum sviðum milli landa á öllu ESPON-svæðinu á þáttum sem í Evrópu eru taldir mikilvægir fyrir byggðapróun, hvernig að þeim er staðið og hvaða áhrif miðlægar ákvarðanir hafa og það er í sjálfu sér mikilvægt fyrir stefnumótun á Íslandi. Ísland er þó oftast eitt svæði í ESPON-rannsóknum, tvö svæði í sumum, höfuðborgarsvæðið og landið utan þess. Eftirsóknarvert er að fá rannsóknarniðurstöður á minni svæði, t.d. landshluta, og það fæst helst þegar íslenskar stofnanir eru með í rannsóknarteymum og gera tilvikskannanir á Íslandi. Þannig hefur Norðurland eystra verið rannsóknarsvæði í nokkrum tilvikskönnunum Háskólans á Akureyri, t.d. í verkefninu Territorial Diversity og Service of General Interest. Meðal annars af þessari ástæðu er eftirsóknarvert að

auka þátttöku íslenskra háskóla og rannsóknastofnana í ESPON-verkefnum og ljóst að mikil tækifæri gefast íslenskum stofnunum með styrkjum ESPON. Að auki gefst íslenskum stofnunum, t.d. ráðuneytum og landshlutasamtökum sveitarfélaga, færi á því í samstarfi við samstarfsstofnanir í minnst tveimur öðrum löndum, að móta rannsóknarverkefni sem þær telja mikilvæg og sækja um til ESPON að verkefni verði boðin út. Ef það gerist tekur ESPON á sig allan kostnað við útboð og verkefnisvinnslu.

Á árinu 2014 gaf ESPON út eftirtaldar samantektarskýrslur sem Byggðastofnun dreifði til ráðuneyta, landshlutasamtaka sveitarfélaga og háskóla:

ESPON Atlas - Mapping European Territorial Structures and Dynamics.

ESPON ATLAS - Territorial Dimensions of the Europe 2020 Strategy.

Making Europe Open and Polycentric.

Í ritröðinni Territorial Observation gaf ESPON út fjögur hefti:

Nr. 10 Potentials and Challenges for Iceland, Liechtenstein, Norway and Switzerland - and for the European Union.

Nr. 11 European Neighbourhoods.

Nr. 12 Economic Crisis and the Resilience of Regions.

Nr. 13 Evidence for a European Urban Agenda.

Í tengslum við útgáfu TO nr. 10 gekkst Sviss í samstarfi við ESPON fyrir sérstöku málþingi í Brussel 11. mars 2014 um samstarfsfleti landanna fjögurra, sem í ESPON eru nefnd Partner States, Noregs, Sviss, Liechtenstein og Íslands, og ESB á sviði byggðarannsóknar og flutti Aðalsteinn Þorsteinsson þar eitt framsöguerinda.

Verkefnum með þátttöku Íslands lauk á árinu 2013 nema sérstöku kynningarverkefni sem ESPON hleypti af stokkunum á síðasta starfsári í samstarfi starfstengiliða í aðildarlöndum ESPON og nefndist ESPON on the Road. Í því verkefni gekkst Háskólinn á Akureyri fyrir tveimur kynningarfundum, öðrum fjölsóttum í

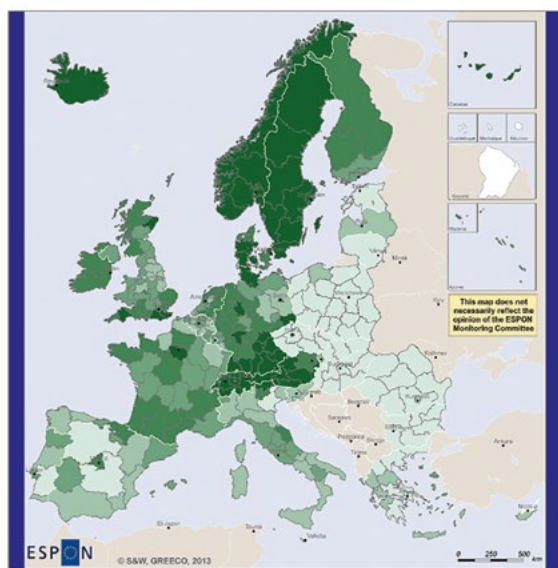
tengslum við fjármálaráðstefnu sveitarfélaga 10. október á Hótel Nordica í Reykjavík og hinum 17. október í Háskólanum á Akureyri. Þá stóð Bygðastofnun að kynningu á ESPON á árvissri kynningu Evrópuáætlananna á Háskólatorgi í Reykjavík 8. nóvember.

Öll verkefni sem unnin voru á vegum ESPON á síðasta starfstímabili eru aðgengileg á slóðinni www.espon.eu með öllum upplýsingum um verkefni, verkefnahópa, vinnslutíma og styrk-fjárhæðir.

Tilgangur ESPON-áætlunarinnar er „að styðja stefnuþróun með tilliti til markmiðs um svæðistengda samkennd og samhæfða þróun á evrópsku landsvæði með því að (1) leggja til samanburðarhæfar upplýsingar, sannreyndir, greiningar og framtíðarsýnir til svæðistengdrar þróunar og (2) lýsa svæðistengdum auðlindum og sóknarfærum til þróunar fyrir byggðir og stærri svæði og bæta þannig samkeppnishæfni Evrópu, svæðasamstarf og sjálfbæra og jafna þróun.“

Bygðastofnun telur að ávinningurinn af aðild Íslands að ESPON felist í:

- að fylgjast með rannsóknar- og stefnumótunarvinnu á sviði byggðamála í Evrópusambandinu,
- eflandi þátttöku íslenskra háskóla í hinum fjölbjóðlegu byggðarannsóknnum sem styrktar eru, áhrifum af því starfi á umræðu og stefnumótun í byggðamálum á Íslandi,
- að íslenskar stofnanir taka þátt í mótun verkefnaáherslna og verkefnaútböða,
- að íslenskar aðstæður verða viðfangsefni rannsókna – þó ekki sé íslensk þátttaka í rannsóknateyimum,
- aðgengi að gagnabanka með samanburðarhæfum upplýsingum um Ísland,
- að Ísland er birt á samanburðarkortum yfir Evrópu,
- að auðveldur samanburður fæst við lönd sem eru helstu samkeppnislönd og samstarfs- og markaðslönd Íslands.

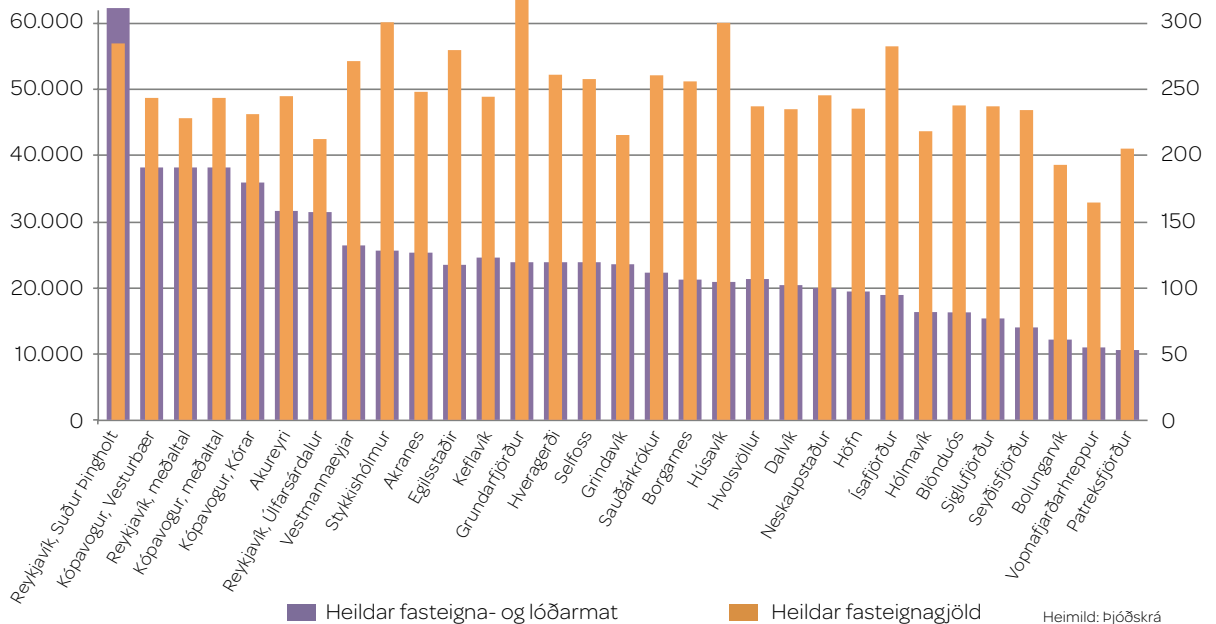
Regional Green Economic Performance, 2010

ESPON birtir nokkuð reglulega kort á vefsíðu sinni sem sótt eru í ESPON-verkefni. Dæmi er kortið hér á síðunni sem sýnir stöðu grænnar hagþróunar 2010 og er sótt í verkefnið *GREECO – Territorial Potentials for a Greener Economy*. Kortíð er raunar eitt af fimm kortum sem sýna þessa stöðu. Þau og verkefnisskýrsluna sjálfa má sjá á www.espon.eu.

Heimild: ESPON

Samanburður á fasteignagjöldum, hús og lóðarmat 2014 (í þúsundum króna).

Heimild: Þjóðskrá

Fasteignamat og fasteignagjöld íbúðarhúsnæðis

Þrátt fyrir að fasteignamat sambærilegra eigna sé miklum mun hærra á höfuðborgarsvæðinu og í stærsta þéttbýli utan þess en á minni þéttbýlisstöðum á landsbyggðinni, svo ekki sé talað um íbúðarhúsnæði í sveitum, eru álögð fasteignagjöld oft hærri í krónum talið á minni þéttbýlisstöðunum. Ástæðan er sú að sveitarstjórnir á þeim stöðum nota hærri álagningarprósentu.

Byggðastofnun hefur um nokkurra ára bil fengið Þjóðskrá til að reikna út fasteignamat og fasteignagjöld á sömu eignina á mismunandi stöðum á landinu. Upplýsingarnar eru sýndar á meðfylgjandi súluriti en nánari upplýsingar er að finna á heimasíðu stofnunarinnar.

Landstólpinn

Á ársfundi Byggðastofnunar árið 2011 var í fyrsta sinn veitt viðurkenning með heitinu „Landstólpinn. Samfélagsviðurkenning Byggðastofnunar“. Nafnið Landstólpinn er fengið úr kvæði Jónasar Hallgrímssonar, Alþingihöfundur nýja. Viðurkenningin er hvatning og eins konar bjartsýnisverðlaun en hugmyndin að baki hennar er að efla skapandi hugsun og bjartsýni.

Viðurkenningin skal veitt einhverjum þeim sem hefur vakið jákvæða athygli á landsbyggð-

inni með verkefni, starfsemi, umfjöllun á opinberum vettvangi eða með öðru móti. Viðkomandi gæti bæði hafa vakið athygli á byggðamálum, landsbyggðinni í heild, eða einhverju tilteknu byggðarlagi og þannig aukið veg viðkomandi samfélags. Um getur verið að ræða einstakling, fyrirtæki eða hóp/verkefni á vegum fyrirtækis eða einstaklinga.

Sá sem viðurkenninguna hlýtur fær afhentan listmun hannaðan af lista- eða handverksfólki. Listmunurinn árið 2014 var hannaður af glerlistakonunni Sigrúnu Ó. Einarsdóttur sem rekur glerverkstæðið Gler í Bergvík. Sigrún gerir bæði nytjahluti og listmuni, en einnig sérunna gripi. Verk hennar er að finna á söfnum víða um heim og hefur verið fjallað um þau í alþjóðlegum gletímaritum og bókum.

Níu ábendingar um handhafa Landstólþans 2014 bárust og alls voru sex aðilar tilnefndir. Voru þetta talsvert færri ábendingar en hin árin. Niðurstaða dómnefndar varð sú að veita fyrirtækinu Norðursiglingu á Húsavík Landstólþann 2014.

Eitt af markmiðum Norðursiglingar er að varðveita gamla eikarbáta og viðhalda verkþekkingu í viðhaldi á gömlum bátum. Sumarið 1995 hóf Knörrinn, gamall eikarbátur sem bræðurnir Hörður og Árni Sigurbjarnarsynir gerðu upp, reglulegar siglingar með farþega á Skjálfandaflóa í náttúru- og hvalaskoðun. Frá

árinu 1994 hefur floti Norðursiglingar vaxið og fjöldi gesta sem fer í hvalaskoðun margfaldast. Árið 2009 var farþegafjöldinn kominn yfir 30.000. Auk hvalaskoðunar hefur Norðursigling gert upp nokkur gömul hús á hafnarsvæðinu sem setja mikinn svip á umhverfið. Í tengslum við uppbygginguna og að frumkvæði Norðursiglingar hefur byggst upp hvalasafn á Húsavík sem hefur fest Húsavík í sessi sem einn ákjósanlegasta stað á Íslandi til að skoða hvali og fræðast um atferli þeirra. Með tilkomu Norðursiglingar hefur ásýnd og ímynd Húsavíkur breyst verulega og er nú best þekkt sem hvalaskoðunarbærinn. Fjöldi ferðamanna sækir bæinn heim ár hvert og hefur fjöldi fjölbreyttra starfa skapast hjá Norðursiglingu sem og hafa fjölmörg afleidd störf skapast kringum starfssemi þeirra.

Landupplýsingar

Vinna við uppsetningu á nýjum gagnagrunni Byggðastofnunar hefur staðið yfir undanfarið ár og hefur verið opnað fyrir frumgerð á innra neti Byggðastofnunar. Þessi nýi gagnagrunnur kemur í stað gamals gagnagrunns Byggðastofnunar, sem hefur ekki verið uppfærður í rúman áratug og er ekki lengur starfhæfur. Þessi vinna mun halda áfram á þessu ári og því til viðbótar hefur verið ráðinn starfsmaður á þróunarsvið Byggðastofnunar sem mun meðal annars hafa það hlutverk að afla byggðatengdra gagna á skipulegan hátt. Lokamarkmið þessarar vinnu er að bjóða upp á notendavænt umhverfi þar sem hægt verður, á einum og sama staðnum, að sækja og skoða uppfærð gögn sem á einhvern hátt snerta byggðapróun á Íslandi.

NORA, Norræna Atlantssamstarfið

Norræna Atlantssamstarfið (Nordisk Atlantssamarbejde - NORA) er samstarfsvettvangur Íslands, Færeyja, Grænlands og norður- og vesturhluta Noregs. NORA heyrir undir Norræna ráðherranefndina og er hluti af norrænu samstarfi á sviði byggðamála og svæðasam-

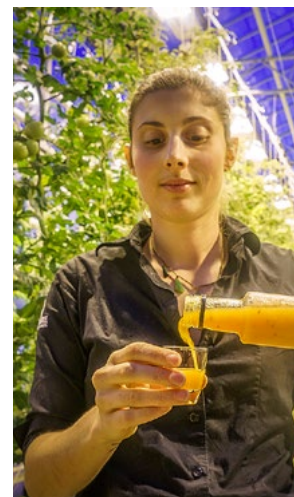
starfs. Aðalskrifstofa NORA er í Þórshöfn í Færeyjum og eru landsskrifstofur í hverju aðildarlandanna. Byggðastofnun hefur umsjón með starfinu á Íslandi. Ísland á þrjá fulltrúa í nefndinni, en atvinnuvega- og nýsköpunaráðuneytið á fulltrúa í framkvæmdastjórninni. Aðildarlöndin skiptast á um formennsku árlega og tóku Íslendingar við formennsku af Grænlendingum á ársfundi NORA 2014, sem haldinn var í Nuuk á Grænlandi.

Stærstur hluti tekna NORA á árinu 2014 kom frá Norrænu ráðherranefndinni eða tæpar sjö millj. d.kr. Aðildarlöndin greiða árlega 1,7 millj. d.kr., en þar af greiðir Ísland 500 þúsund d.kr. Að auki fær NORA lítils háttar framlag frá færeysku landsstjórninni og frá Vestnorden sjóðnum.

NORA leggur áherslu á samstarf innan svæðisins og á miðlun reynslu og þekkingar í byggða- og atvinnumálum, sem og á nýsköpun og sjálfbæra þróun. NORA veitir styrki til verkefna sem stuðla að eflingu atvinnulífs og byggða með auknu samstarfi á milli landanna. Það er gert með því að styrkja nýsköpun á sviði sjávarútvegs og auðlinda hafsins, þróun atvinnutækifæra á sviði ferðaþjónustu, landbúnaðar og orkumála og verkefni á sviði upplýsingatækni, fjarskipta, samgangna og flutninga m.a. með það að markmiði að sigrast á fjarlægðum. Samstarfsverkefni sem NORA hefur styrkt hafa skilað góðum árangri.

Styrkfjárhæðir geta numið allt að 500 þús. d.kr. á ári og verkefni lengst fengið styrki í þrjú ár. Styrkfjárhæð getur ekki numið meira en 50% af heildarkostnaði verkefnis og skilyrði er að um samstarfsverkefni á milli NORA-landanna sé að ræða og að lágmarki milli tveggja landa. Umsóknarfrestir eru tvisvar á ári, í mars og október. Á árinu 2014 bárust 75 umsóknir og var úthlutað rúmlega 4,7 millj. d.kr. til 18 verkefna og eru Íslendingar þátttakendur í 17 þeirra. Íslensk þátttaka í verkefnum NORA er mjög góð og hefur á undanförunum árum verið á bilinu 70-90%. Á heimasíðu NORA, www.nora.fo, er að finna yfirlit yfir ný og eldri NORA-verkefni.

Undanfarin ár hefur NORA lagt áherslu á að styrkja stöðu sína innan norræns samstarfs.

NORA leggur einnig áherslu á að styrkja tengsl við lönd við Norður-Atlantshaf, s.s. Skotland, Hjaltlandseyjar, Orkneyjar og austurströnd Kanada, m.a. í gegnum ýmis samstarfsverkefni. Er þetta í samræmi við stefnu og óskir Norrænu ráðherranefndarinnar og Norður-landaráðs.

NORA hefur á undanförunum árum unnið að auknum sýnileika starfsins, m.a. með upplýsingum á internetinu og heldur í því skyni úti facebooksíðu svo dæmi séu nefnd. Árið 2013 var opnuð upplýsingasíða sem er tengd heimasíðu NORA, sem kallast NORA Region Trends. Þar eru birtar fréttir og margvíslegar tölfræðilegar upplýsingar um svæðið.

Svæðaráðstefna NORA árið 2014 var að þessu sinni í netheimum undir yfirskriftinni Digital Arctic og var hægt að nálgast erindi gegnum heimasíðuna og taka þar þátt í umræðum. Áherslan var lögð á þá möguleika sem stafræn þróun skapar fyrir dreifbýlar sjávarbyggðir. Hugmyndasmiðja NORA sem sett var upp í kjölfar svæðagreiningar OECD á NORA-svæðinu árið 2011 hefur starfað áfram, en hún hefur lagt fram ýmsar tillögur sem orðið hafa að veruleika, s.s. að koma á fót þverfaglegu háskólanámi í NORA-löndunum í samræmi við tillögu hugmyndasmiðjunnar frá árinu 2012.

Ákvörðun Norrænu ráðherranefndarinnar undir íslenskri forystu um að setja stefnuna á þróun á vestnorræna svæðinu skiptir miklu máli og sýnir viðurkenningu á því að vestnorræna svæðið sé hluti Norðurlanda. Einnig lítur NORA svo á að þessi stefna tengist greiningu OECD á svæðinu við Norður-Atlantshaf sem NORA lét vinna og út kom árið 2011.

Norðurslóðaáætlun 2014-2020 Northern Periphery and Arctic (NPA)

Meginmarkmið Norðurslóðaáætlunar er að stuðla að bættu atvinnu- og efnahagslífi og að eflingu búsetuþátta. Áherslur áætlunarinnar eru á nýsköpun, frumkvöðlastarfsemi, endurnýjanlega orkagjafa og orkusparnað, verndun náttúru og menningar og hagkvæma nýtingu auðlinda á norðurslóðum. Þátttakendur geta m.a. verið fyrirtæki, sveitarfélög, ríkisstofnanir, atvinnuþróunarfélög, mennta- og rannsóknastofnanir og frjáls félagasamtök.

Norðurslóðaáætlunin nær landfræðilega yfir stórt svæði, en þátttökulöndin eru Skotland, Írland, Norður-Írland, Svíþjóð, Finnland, Noregur, Ísland, Grænland og Færeyjar. Aðstæður í þátttökulöndunum eru ekki einsleitar en hafa ákveðin sameiginleg einkenni sem felast m.a. í veðurfarslegum aðstæðum norðurslóða, strjálbýli, miklum vegalengdum, náttúruauðlindum, háu menntunarstigi og atgervisflóttu frá dreifbýlum svæðum.

Norðurslóðaáætlunin er samkeppnissjóður sem rekin er á svipuðum forsendum og rannsóknáætlunin innan EES-samningsins, þar sem umsóknir keppa í gæðum um það fjármagn sem er til ráðstöfunar. Umsóknir eru metnar af sérfræðinefndum í öllum aðildarlöndunum og er stuðningur háður a.m.k. 40% mótframlagi umsóknaraðila hvað íslenska þátttöku varðar.

Mikilvægt er að verkefnin skili af sér afurð, vöru og/eða þjónustu sem er til þess fallin að bæta atvinnulíf, búsetu og/eða auka öryggi íbúa á norðurslóðum.

Heildarfjármagn áætlunarinnar er 56 milljónir evra en heildarframlag Íslands er 1,8 milljónir evra eða um 40 milljónir íslenskra króna á ári og er íslensk verkefnaþátttaka eingöngu styrkt með því fjármagni. Styrkur til íslenskra þátttakenda getur verið allt að 60% af heildarkostnaði verkefnis.

- **Aðalverkefni:** Hámarksupphæð verkefnisins er 2 milljónir evra. Þátttakendur verða að vera að minnsta kosti þrír og þar af einn frá Evrópusambandslandi.

- **Forverkefni:** Hámarksupphæð er 45 þúsund evrur. Umsækjendur verða að vera að minnsta kosti tveir en annar þarf að vera frá Evrópusambandslandi.

Auglýst var eftir umsóknum í september 2014 og bárust 20 umsóknir og þar af voru 15 með íslenskum þátttakendum og fjórar með íslenskum verkefnisstjórum. Stjórn NPA samþykkti 13 ný verkefni og eru íslenskir aðilar þátttakendur í níu.

Samþykkt verkefni með íslenskri þátttöku eru eftirfarandi:

- **Smart-Fish:** Samstarfsverkefni Norður-Írlands, Finnlands og Íslands um þróun og hagnýtingu snjallstrikamiða sem tryggir rekjanleika matvæla frá framleiðanda til neytanda. Íslenski þátttakandinn er Háskóli Íslands sem jafnframt fer með verkefnisstjórn.
- **Urchins:** Samstarfsverkefni íslenskra, norskra og skoskra aðila um þróun nýrra aðferða við veiðar og nýtingu ígulkeru. Íslensku þátttakendurnir eru Matís, Hafrannsóknastofnun og Þórisólmi í Stykkishólmi.
- **Cereals:** Samstarfsverkefni Íslands, Skotlands, Færeyja og Kanada um ræktun korns til drykkja- og matvælaframleiðslu á norðurlóðum í samstarfi við garðyrkjubændur. Íslensku þátttakendurnir eru Landbúnaðarháskóli Íslands og Matís sem fer með verkefnisstjórn.
- **Creative momentum:** Samstarfsverkefni Írlands, Norður-Írlands, Skotlands, Finnlands og Íslands um eflingu skapandi greina og menningarstarfs. Íslenski þátttakandinn er Eyþing landshlutasamtök sveitarfélaga á Norðausturlandi.
- **Drifting Apart:** Samstarfsverkefni Íslands, Norður-Írlands, Noregs, Skotlands, Rússlands og Kanada um eflingu og uppbyggingu jarðvanga í tengslum við sjálfbæra ferðapjónustu, eflingu rannsókna og fræðsluefni um jarðfræði jarðvanga. Íslensku þátttakendurnir eru Reykjanes jarðvangur, Saga jarðvangur Borgarnesi, Háskólafélag Suðurlands og Fjölheimar.

- **Craft Reach:** Samstarfsverkefni Íslands, Noregs, Færeyja, Norður-Írlands, Írlands og Kanada um nýtt viðskiptamódel fyrir handverksfólk. Viðskiptamódelið styður við útflutning á handverksvörum og eflir frumkvöðlastarfsemi meðal ungs fólks. Íslenski þátttakandinn er Matís.
- **Target:** Samstarfsverkefni Íslands, Norður-Írlands, Finnlands, Noregs og Írlands um þróun nýrra tæknilausna við iðnaðarframleiðslu. Íslenski þátttakandinn er Háskóli Íslands.
- **Improve:** Samstarfsverkefni Íslands, Norður-Írlands, Svíþjóðar, Finnlands og Noregs. Markmið þess að er auka nýsköpun í opinberri stjórnáslu og auka íbúalýðræði. Íslensku þátttakendurnir eru Sveitarfélagið Borgarbyggð og Háskólinn á Bifröst.
- **Saints:** Samstarfsverkefni Íslands, Skotlands, Norður-Írlands, Svíþjóðar, Írlands, Finnlands og Noregs. Verkefnishugmyndin er að aðstoða ferðapjónustuaðila við markaðssetningu „slow adventure“ ferða. Unnin verður markaðsgreining, haldin námskeið og viðburðir til að auka vitund um vistvæn ferðalög. Íslensku þátttakendurnir eru Rannsóknasetur Háskóla Íslands á Höfn og Rannsóknamiðstöð ferðamála.

Starfssvæði Norðurlóðaáætlunarinnar 2014-2020

Heimild: Nordregio 2014

Þátttaka
samstarfslandanna
í aðalverkefnum
2007-2013

Land	Þátttaka í fjölda verkefna	Þátttaka í heildarfjölda verkefna (%)	Verkefna- stjórnun í fjölda verkefna	Hlutfall heildar- fjölda verkefna- stjóra (%)	Fjöldi þátttakenda samkvæmt umsóknum
Skotland	34	72	10	21	46
Svíþjóð	25	53	11	23	48
Noregur	23	49	4	9	36
Ísland	23	49	1	2	41
Írland	20	43	7	15	36
Finnland	18	38	13	28	68
Norður Írland	16	34	1	2	31
Grænland	11	23	0		11
Færeyjar	11	23	0		11
Kanada	4	8			4
Rússland	1	2			1
Samtals			47	1	333

Heimild: Árskýrsla NPP 2013.

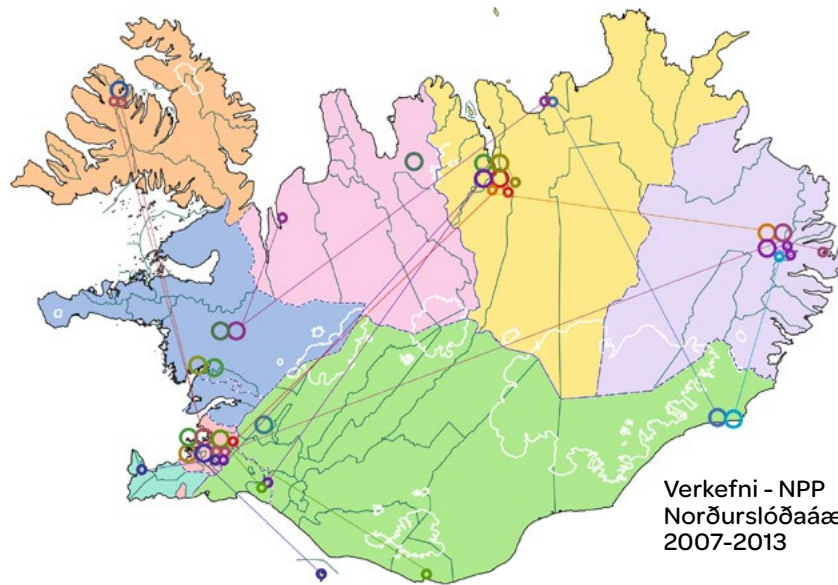
Norðurslóðaáætlunin 2007-2013

Íslenskir aðilar tóku þátt í 23 aðalverkefnum af 47, eða í 49% verkefna á tímabilinu 2007–2013. Athyglisvert er að skoða þátttöku Íslendinga í samanburði við þátttöku annarra ríkja. Ísland tók þátt í jafn mörgum verkefnum og Noregur sem hafði um 5,5 milljónir evra til verkefnaþátttöku á móti 1,8 milljónum evra sem Ísland hafði til ráðstöfunar til verkefna.

Í nýrri skýrslu um árangur áætlunarinnar kemur m.a. fram að krafan um að verkefni skili vöru og/eða þjónustu hafi leitt til 164 nýrra vara og/eða þjónustu. Um 333 aðilar tóku þátt í verkefnum og dreifðist verkefnaþátttaka

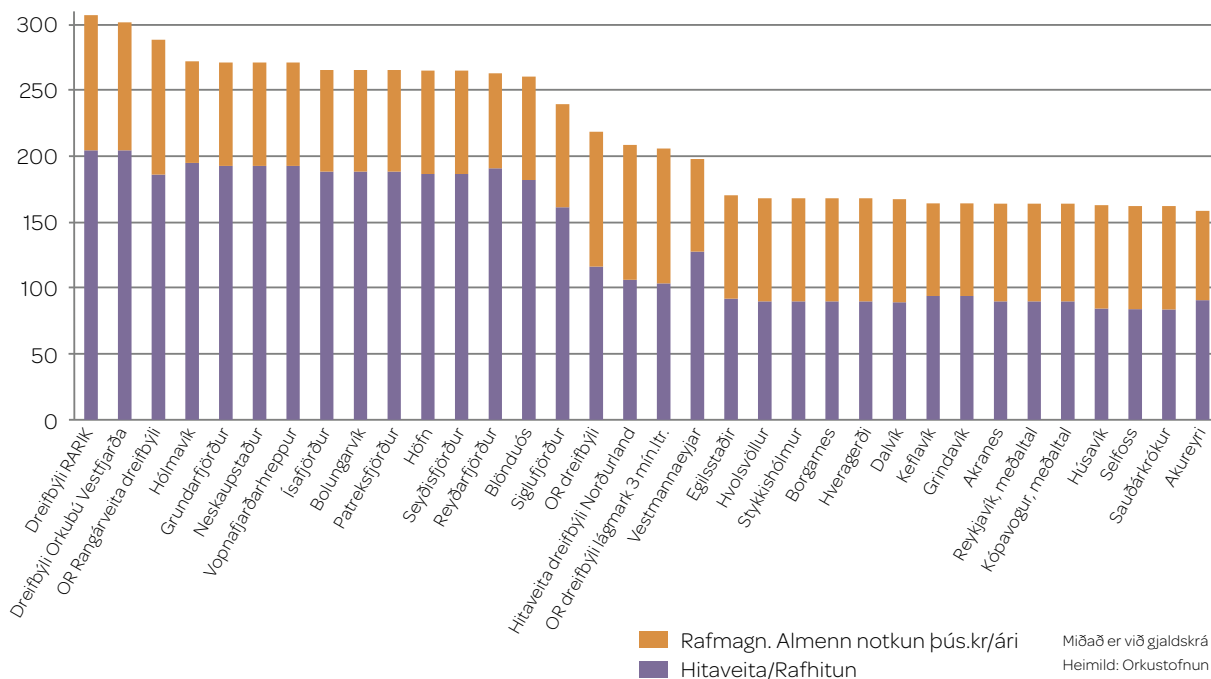
nokkuð jafnt á milli þátttökulandanna. Einnig kemur fram að mörg verkefni skiluðu verðmætum afurðum sem erfitt er að mæla, svo sem aukið samstarf, myndun nýrra tengslaneta og viðhorfsbreytingar.

Norðurslóðaáætlunin hefur aukið samstarf á milli landshluta á Íslandi en flest verkefni eða 19 hafa tvo eða fleiri samstarfsaðila sem staðsettir eru í a.m.k. tveimur landshlutum. Eins og sjá má á meðfylgjandi korti voru þátttakendur frá öllum landshlutum. Áætlunin hefur m.a. stuðlað að auknu flæði þekkingar, fjármagns og tækni til landsins, samhliða uppbyggingu alþjóðlegra tengslaneta og samstarfs aðila á milli landa og innanlands.

Orkukostnaður heimila á nokkrum þéttbýlisstöðum og nokkrum stöðum í dreifbýli (í þús. króna).

Miðað er við gjaldskrá 1. apríl 2014.
Heimild: Orkustofnun

Orkukostnaður heimila

Það hefur lengi verið ljóst að orkukostnaður til sveita hefur verið mun hærri en í þéttbýli. Verulegur munur er einnig á orkuverði á milli þéttbýlisstaða.

Byggðastofnun hefur fengið Orkustofnun til að reikna út kostnað heimila vegna rafmagns og hita á nokkrum stöðum á landinu. Upplýsingarnar eru sýndar á mynd hér að ofan og frekari upplýsingar eru á heimasíðu stofnunarinnar.

Sóknaráætlanir landshluta

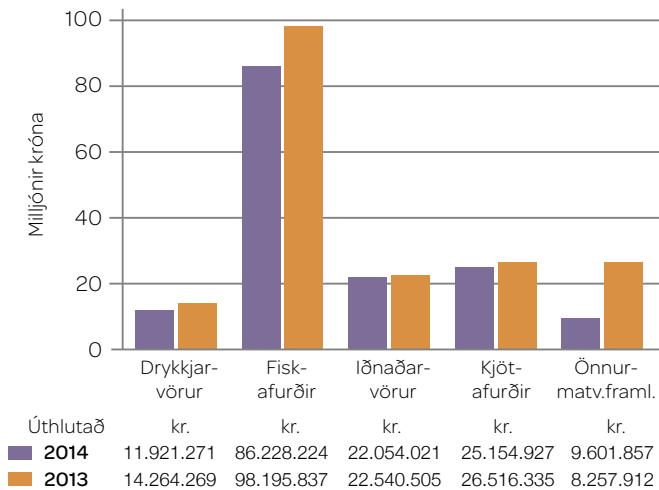
Sóknaráætlanir landshluta er nýsköpun í opinberri stjórnsýslu sem unnin er í nánú samstarfi ríkis og sveitarfélaga. Byrjað var að þróa verkefnið árið 2011 og segja má að það hafi fest sig í sessi á árinu 2014. Það ár var unnið að 73 sóknaráætlunarverkefnum í öllum landshlutum undir forystu landshlutasamtaka sveitarfélaga á viðkomandi svæðum. Sóknaráætlanir fela í sér nýja hugsun og breytt vinnulag í byggðamálum og marka tímamót varðandi úthlutun opinberra fjármuna til einstakra verkefna innan landshluta.

Vorið 2014 var ábyrgð á sóknaráætlunum færð til sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra sem jafnframt fer með byggðamál. Í maí voru undirritaðir samningar við landshlutasamtökin

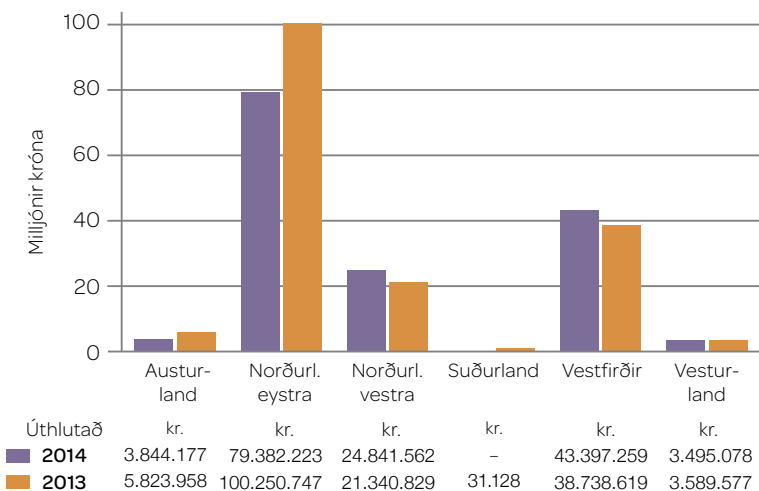
átta sem giltu til áramóta þar sem framlög til sóknaráætlunar og vaxtarsamnings voru sett undir einn hatt. Á sama tíma hófst vinna, í nánú samstarfi stýrihóps Stjórnarráðsins um byggðamál og landshlutasamtaka sveitarfélaga, við að undirbúa nýja samninga um sóknaráætlanir til fimm ára. Í byrjun árs 2015 undirrituðu ráðherrar mennta- og menningarmála og sjávarútvegs- og landbúnaðarmála samninga við öll landshlutasamtök sveitarfélaga um sóknaráætlanir fyrir árin 2015-2019. Með þeim samningum eru þrjú farvegir sameinaðir í einn, það er framlög til sóknaráætlana, vaxtarsamningar og menningarsamningar. Þá er opið fyrir að önnur framlög til byggðapróunar renni eftir þessum sama farvegi.

Vorið 2014 fól atvinnuvega- og nýsköpunaráðuneytið óháðum aðila að meta framkvæmd sóknaráætlunar landshluta og var niðurstaðan sú að vel hefði tekist til og það er „mat úttektaraðila að samningar um framkvæmd sóknaráætlana hafi almennt verið mikið framfaraspor og vel til þess fallnir að færa aukin völd og ábyrgð til einstakra landshluta.“ Frá árinu 2012 hefur Byggðastofnun verið í lykilhlutverki við þróun og umsýslu sóknaráætlana landshluta og með nýjum fimm ára samningum mun hlutverk stofnunarinnar aukast enn frekar.

Samanburður greiddra styrkja milli ára, skipt niður á framleiðslustarfsemi

Samanburður greiddra styrkja milli ára, skipt niður á framleiðslusvæði

Svæðisbundin flutningsjöfnun

Tæplega 155 m.kr. voru veittar í styrki árið 2014 samkvæmt lögum nr. 160/2011 um svæðisbundna flutningsjöfnun. Er þetta annað árið sem þessir styrkir eru veittir en lögini hafa verið framlengd til ársins 2020. Samtals bárust 73 umsóknir og voru 65 þeirra samþykktar. Fjárhæð 10 hæstu styrkja nam samtals 75,4 m.kr. þar sem framleiðsla fiskafurða var 50% og 54% fjárhæðarinnar var vegna framleiðslu á Norðurlandi eystra.

Markmiðið styrkjanna er að styðja við framleiðsluþæfni og atvinnuuppbyggingu á landsbyggðinni með því að jafna flutningskostnað framleiðenda sem eru með framleiðslu og lögheimili fjarri innanlandsmarkaði eða útflutningshöfn og búa við skerta samkeppnisstöðu vegna hærri flutningskostnaðar en framleiðendur staðsettir nær markaði.

Nánari upplýsingar um greidda styrki má sjá á meðfylgjandi myndum.

Vaxtarsamningar

Vaxtarsamningar eru samningar milli atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins og atvinnuþróunarfélaganna í landinu. Markmið samninganna er að efla nýsköpun og samkeppnishæfni atvinnulífsins og auka hagvöxt með virku samstarfi fyrirtækja, háskóla, sveitarfélaga og ríkisins. Áhersla er lögð á uppbyggingu klasa og framgang rannsókna og þróunar á mismunandi sviðum eftir því hvar styrkleikar einstakra svæða liggja.

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið fól Bygðastofnun að meta heildarárangur eftirfarandi vaxtarsamninga:

- Vaxtarsamningur Vestfjarða 2010–2013
- Vaxtarsamningur Vesturlands 2010–2013
- Vaxtarsamningur Suðurlands 2010–2013
- Vaxtarsamningur Austurlands 2010–2013
- Vaxtarsamningur Suðurnesja 2010–2013
- Vaxtarsamningur Norðurlands vestra 2011–2013
- Vaxtarsamningur Norðausturlands 2012–2013
- Vaxtarsamningur Eyjafjarðar 2012–2013.

Niðurstöðurnar benda til þess að heildarárangur vaxtarsamninganna sé umtalsverður og að verkefnin hafi uppfyllt skilyrði samningsins um að efla nýsköpun og samkeppnishæfni atvinnulífsins á starfssvæði vaxtarsamninganna.

Í vaxtarsamningum eru skilgreindar sex leiðir til að ná markmiðum þeirra. Hér eru helstu niðurstöður á heildarárangri samninganna settar fram undir hverri markmiðssetningu.

1. Efla samstarf fyrirtækja, háskóla og opinberra stofnana um þróun og nýsköpun í þágu atvinnulífsins.

- 2.854 aðilar tóku þátt í vaxtarsamningsverkefnum sem rennir stoðum undir að markmið þeirra um að auka samstarf hafi náðst.
- 52% vaxtarsamningsverkefna voru unnin í samstarfi við ofangreinda aðila. Því má með nokkurri vissu halda því fram að vaxtarsamningarnir hafi stuðlað að auknu samstarfi á sviði rannsókna, nýsköpunar og þróunar.

2. Þróa áfram og efla klasasamstarf vaxtargreina svæðisins og efla svæðisbundna sérþekkingu á vel skilgreindum styrkleikasviðum.

- 97 klasar og/eða samstarfshópar voru stofnaðir fyrir tilstuðlan vaxtarsamninga.
- Klasarnir eru flestir á sviði sjávarútvegs, ferðaþjónustu og matvælaframleiðslu sem er í samræmi við markmið og skilgreind styrkleikasvið vaxtarsamningssvæðanna.

3. Fjölga samkeppnishæfum fyrirtækjum og störfum og efla framboð á vörum og þjónustu.

- 187 heilsársstörf og tímabundin störf sköpuðust á verkefnistímanum og hugsanlega 346 störf síðar.
- 108 nýjar vörur og/eða þjónustupakkar komu fram.
- 16 fyrirtæki voru stofnuð fyrir tilstuðlan vaxtarsamninganna.

4. Stuðla að útflutningi vöru og þjónustu og gjaldeyrisskapandi starfsemi.

- 91 verkefni stuðluðu að útflutningi vöru og/eða þjónustu.
- 17 nýjar útflutningsvörur og/eða þjónusta sköpuðust.

5. Nýta möguleika sem skapast með aðild að alþjóðlegum verkefnum.

- 36 verkefni sem tengdust erlendum samstarfsaðilum komu fram.

6. Laða að alþjóðlega fjárfestingu og þekkingu.

- 36 verkefni höfðu tengsl við erlenda aðila og fjöldi ferðaþjónustuverkefna var með óbein tengsl við erlenda samstarfsaðila.

Annað

Þróunarsviðið á fjölbreytt samstarf við ýmsa aðila í atvinnuráðgjafar-, rannsókn- og nýsköpunarsamfélaginu. Skal þar fyrst nefna atvinnuþróunarfélögin, en einnig Impru, Nýsköpunarmiðstöð Íslands, Íslandsstofu, Rannsókn- og þróunarmiðstöð Háskólans á Akureyri, Hagfræðistofnun Háskóla Íslands, Hagstofu Íslands, Ferðamálastofu, Landmælingar, Rannsóknasetur verslunarinnar, Skipulagsstofnun og raunar mun fleiri aðila. Starfsmaður þróunarsviðs vann að skýrslu landshlutanevndar fyrir Norðurland vestra á árinu. Þróunarsviðið tekur einnig þátt í margvíslegum starfshópum og nefndum, samningu skýrslna og starfsmenn taka þátt í umræðum um byggðamál sé eftir því leitað. Veittar eru umsagnir um þingmál og umhverfismat.

FJÁRHAGUR OG REKSTUR

Á árinu 2014 var hagnaður af rekstri Byggðastofnunar samkvæmt rekstrarreikningi, sem nam 349 m.kr.

Hreinar vaxtatekjur voru 399 m.kr. miðað við 437 m.kr. árið 2013. Rekstrartekjur voru 848 m.kr. og rekstrargjöld 499 m.kr. Framlög úr afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutfjár námu 117 m.kr. Hagnaður ársins nam því 349 m.kr. miðað við 189 m.kr. hagnað árið áður.

Samkvæmt lögum skal Byggðastofnun njóta framlags úr ríkissjóði eins og ákveðið er í fjárlögum hverju sinni og nam það 341,4 m.kr. á árinu 2014.

Rekstrargjöldin án framlaga úr afskriftarreikningi skiptust þannig að 233 m.kr. voru vegna lánaumsýslu. Sérgreindur kostnaður vegna þróunarstarfsemi var 384 m.kr. og var stærsti liðurinn framlög til atvinnuráðgjafa, 172 m.kr.

Vergur rekstrarkostnaður Byggðastofnunar árið 2014 var 387 m.kr. og hafði hækkað um 14 m.kr. frá fyrra ári. Kostnaðarpátttaka annarra nam 28 m.kr. Hreinn rekstrarkostnaður stofnunarinnar var því 359 m.kr., en var um 362 m.kr. árið áður.

Niðurstaða efnahagsreiknings Byggðastofnunar var 13.917 m.kr. um síðustu áramót, en nam 14.872 m.kr. í árslok 2013 og hafði því lækkað um 955 m.kr. á milli ára.

Eigið fé í árslok var 2.652 m.kr. samkvæmt efnahagsreikningi og hækkaði um 349 m.kr. á árinu. Eiginfjárhlutfall samkvæmt lögum um fjármálafyrirtæki var 20,2%.

Heildarútlán að frádregnum afskriftarreikningi útlána námu 10.821 m.kr. í árslok 2014 en voru 11.570 m.kr. í árslok 2013 og höfðu lækkað um 749 m.kr. Í árslok 2014 voru vanskil 4,8% af útlánnum, sem er lækkun frá fyrra ári þegar vanskilin voru 5,2% af útlánnum. Virði innleystra eigna var 1.048 m.kr. um síðustu áramót, en var 986 m.kr. árið áður. Reynt er að meta eignir á áætluðu söluverði. Um áramót voru 22 fasteignir í eigu stofnunarinnar, sem er fækkun um fjórar fasteignir frá árinu 2013. Yfirlit yfir fasteignir stofnunarinnar eru í skýringu 11 í ársreikningnum. Nánari upplýsingar um hverja og eina eign eru á heimasíðu stofnunarinnar.

Framlög úr afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutabréfa námu 117 m.kr. á árinu 2014 en voru 51 m.kr. á árinu 2013. Afskriftarreikningur útlána var 1.240 m.kr. í árslok, sem var 11,3% af heildarútlánnum. Samsvarandi hlutfall árið áður var 12,6% og stóð afskriftarreikningurinn þá í 1.522 m.kr. Endanleg útlánatöp ársins námu 401 m.kr. en voru 629 m.kr. árið 2013.

SÉRGREINDUR

REKSTRARREIKNINGUR ÁRSINS 2014

	Lánaumsýsla þús. kr.	Próunarstarfsemi þús. kr.	Samtals þús. kr.
VAXTATEKJUR			
Vaxtatekjur af kröfum á lánastofnanir	104.937		104.937
Vaxtatekjur og verðbætur af útlánum	708.856		708.856
	813.793		813.793
VAXTAGJÖLD			
Vaxtagjöld og verðbætur af lántökum	414.210		414.210
Önnur vaxtagjöld	161		161
	414.371		414.371
<i>Hreinar vaxtatekjur</i>	399.422		399.422
REKSTRARTEKJUR			
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum	54.105	317.295	371.400
Annað framlag ríkissjóðs	0	1.500	1.500
Gengismunur	25.316	0	25.316
Aðrar rekstrartekjur	21.474	29.250	50.724
<i>Hreinar rekstrartekjur</i>	500.318	348.045	848.362
REKSTRARGJÖLD			
Veitt framlög til atvinnuráðgjafa	0	172.400	172.400
Veittir aðrir styrkir	0	6.950	6.950
Laun og launatengd gjöld	106.747	134.199	240.946
Annar rekstrarkostnaður	79.691	66.465	146.156
Rekstur fullnustueigna	42.754	0	42.754
Afskriftir varanlegra rekstrarfjármuna	3.592	3.592	7.183
Framlög í afskriftarreikning útlána og matsbreyting hlutabréfa	-117.243	0	-117.243
	115.541	383.605	499.145
<i>Hagnaður (-tap) ársins</i>	384.777	-35.561	349.217

Lánskjör í árslok 2014

Verðtryggð lán vorum með 5,9% vöxtum.

Óverðtryggð lán voru með 3,5% álagi ofan á REIBOR.

- Ekki hafa verið veitt ný erlend lán frá miðju ári 2008. Álag á erlend lán var 4,5%.
- Lántökugjald er 1,8%.
- Lánstími er 5-20 ár.

ÁRSREIKNINGUR
BYGGÐASTOFNUNAR
2014

ÁRITUN ÓHÁÐRA ENDURSKOÐENDA

Til stjórnar og forstjóra Byggðastofnunar

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Byggðastofnunar fyrir árið 2014. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar og forstjóra, rekstrarreikning, efnahagsreikning, yfirlit um sjóðstreymi og upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaaðferðir og aðrar skýringar.

Ábyrgð stjórnar og forstjóra á ársreikningnum

Stjórn og forstjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga, lög um fjármálafyrirtæki og reglur um reikningsskil lánastofnana. Stjórn og forstjóri eru einnig ábyrg fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er varðandi gerð og framsetningu ársreiknings, þannig að hann sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Ábyrgð endurskoðenda

Ábyrgð okkar felst í því álitum sem við látum í ljós á ársreikningnum á grundvelli endurskoðunarinnar. Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Samkvæmt þeim þá ber okkur að fara eftir settum siðareglum og skipuleggja og haga endurskoðuninni þannig að nægjanleg víska fái um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka.

Endurskoðun felur í sér aðgerðir til staðfestingar á fjárhæðum og öðrum upplýsingum í ársreikningnum. Val endurskoðunaraðgerða byggir á faglegu mati endurskoðandans, þar með talið á þeirri hættu að verulegir annmarkar séu á ársreikningnum, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka. Við áhættumatið er tekið tillit til innra eftirlits stofnunarinnar, uppbyggingu og virkni þess. Endurskoðun felur einnig í sér mat á því hvort reikningsskilaaðferðir og matsaðferðir sem stjórnendur nota við gerð ársreikningsins séu viðeigandi sem og mat á framsetningu hans í heild.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Álit

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu stofnunarinnar á árinu 2014, efnahag hennar 31. desember 2014 og breytingu á handbæru fé á árinu 2014, í samræmi við lög um ársreikninga, lög um fjármálafyrirtæki og reglur um reikningsskil lánastofnana.

Reykjavík 16. mars 2015

Endurskoðendaþjónustan ehf.

Sævar Þór Sigurgeirsson
Löggiltur endurskoðandi

Sveinbjörn Sveinbjörnsson
Löggiltur endurskoðandi

SKÝRSLA STJÓRNAR OG STJÓRNENDA

Hlutverk

Um stofnunina gilda lög um Byggðastofnun nr. 106/1999 og reglugerð nr. 347/2000. Hlutverk Byggðastofnunar er að vinna að eflingu byggðar og atvinnulífs á landsbyggðinni. Í samræmi við hlutverk sitt vinnur stofnunin að undirbúningi, skipulagi og fjármögnun verkefna og veitingu lána með það að markmiði að treysta byggð, efla atvinnu og stuðla að nýsköpun í atvinnulífi. Fjármögnun verkefna skal eftir föngum vera í samstarfi við aðra. Byggðastofnun fylgist með þróun byggðar í landinu, m.a. með gagnasöfnun og rannsóknum. Stofnunin skipuleggur og vinnur að atvinnuráðgjöf í samstarfi við atvinnuþróunarfélög, landshlutasamtök sveitarfélaga, sveitarfélög og aðra. Stofnunin getur gert eða látið gera áætlanir um þróun byggðar og atvinnulífs í þeim tilgangi að treysta búsetu og atvinnu í byggðum landsins. Stofnunin getur einnig tekið þátt í gerð svæðisskipulags samkvæmt skipulagslögum.

Rekstur ársins 2014

Samkvæmt rekstrarreikningi nam hagnaður af rekstri stofnunarinnar 349 milljónum króna á árinu. Eigið fé í lok árs 2014 samkvæmt efnahagsreikningi var 2.651,7 milljónir króna. Eiginfjárhlutfall samkvæmt lögum um fjármálafyrirtæki var 20,20%. Ákvæði laga um fjármálafyrirtæki segja til um að eigið fé skuli að lágmarki vera 8% af áhættugrunni og uppfyllti stofnunin því ákvæði laga þar um í lok árs 2014.

Fyrir Héraðsdómi Norðurlands vestra var á árinu 2013 rekið dómssmál þar sem tekist var á um lög-
mæti þess að skuldbreyta verðtryggðum lánum í íslenskum krónum í lán í erlendum myntum með
útgáfu viðauka. Dómur féll þar 29. nóvember 2013, þar sem fallist var á lögsmæti svo skuldbreyttra
lána Byggðastofnunar og var þeim dómi ekki áfrýjað til Hæstaréttar. Hótel Mývatn ehf. hefur stefnt
Byggðastofnun vegna lögsmætis sömu lána og fjallað var um í fyrrnefndu máli. Ekki hafa verið færð
sérstök varúðarframlög vegna þessara mála. Nánar er getið um þessi mál í skýringu nr. 19.

Áhættustýring

Á árinu 2015 var staðfest áhættustefna af stjórn Byggðastofnunar. Áhættustýring og virkt innra
eftirlit er ein af meginstoðum ábyrgs reksturs stofnunarinnar. Byggðastofnun hefur skilgreint helstu
áhættuþætti í rekstri sínum. Þeir eru útlánaáhætta, samþjöppunaráhætta, markaðsáhætta, gengis-
áhætta, vaxtaáhætta, uppgreiðsluáhætta, verðbólguáhætta, lausafjáraáhætta, útstreymisáhætta,
seljanleikaáhætta, rekstraráhætta, upplýsingatækniáhætta, pólitísk og lagaleg áhætta, orðspors-
áhætta og starfsmannaáhætta. Virkt innra eftirlit er hjá stofnuninni og hafa allir ferlar verið skráðir
niður. Þessir ferlar og áhættuþættir eru metnir reglulega. Hafa úttektir sýnt fram á að skilgreindar
eftirlitsaðgerðir eru virkar.

Stjórnunarhættir

Núverandi stjórn Byggðastofnunar var skipuð af atvinnuvega- og nýsköpunarráðherra á ársfundi
stofnunarinnar 28. apríl 2014. Situr stjórnin fram að næsta ársfundi stofnunarinnar, sem halda skal
fyrir 1. júlí 2015. Stjórn Byggðastofnunar leitast við að viðhalda góðum stjórnunarháttum og hefur
sett sér reglur um störf stjórnar auk siðareglna fyrir starfsfólk og stjórn sem er hluti af „Handbók
fyrir starfsmenn og stjórn“. Handbókin var fyrst samþykkt árið 2002 og má nálgast á heimasíðu
Byggðastofnunar, byggdastofnun.is. Þá hafa verið settar starfsreglur fyrir endurskoðunarnefnd og
stjórn skilgreint hlutverk regluvarðar. Á árinu 2014 voru settar reglur um almennt hæfi lykilstarfs-
manna auk þess sem eigendastefna um eignarhluti Byggðastofnunar í hlutafélögum var samþykkt.
Hjá stofnuninni starfar lánanefnd sem fjallar um allar lánsumsóknir, sölu fullnustueigna auk þess að

gera tillögu til stjórnar um sölu hlutabréfa. Verklagsreglur um útlánastarfsemi, fjármála- og eignamsýslu hafa verið uppfærðar reglulega og í þeim er m.a. kveðið á um heimildir lánanefndar.

Yfirlýsing stjórnar og stjórnenda

Þann 10. mars var á gjalddaga skuldabréf sem stofnunin gaf út árið 2003. Stofnunin gaf út nýjan 4 milljarða króna skuldabréfaflokk til 15 ára sem skráður var í Kauphöll Nasdaq OMX 6. mars sl.

Framtíðarhorfur

Eiginfjárstaða stofnunarinnar er sterk og gefur henni færi á að vera öflugur bakhjarl fyrirtækja á landsbyggðinni. Umsóknir um nýjar lánveitingar jukust á árinu 2014 og er gert ráð fyrir áframhaldandi aukningu á lánveitingum á árinu 2015.

Yfirlýsing stjórnar og stjórnenda

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um reikningskil lána- stofnana.

Stjórn stofnunarinnar, forstjóri og forstöðumaður rekstrarsviðs staðfesta hér með ársreikning Bygðastofnunar fyrir árið 2014 með undirritun sinni.

Sauðárkróki 13. mars 2015

Þóroddur Bjarnason

Formaður stjórnar

Einar E. Einarsson

Karl Björnsson

Páll Baldursson

Halla Björk Reynisdóttir

Oddný María Gunnarsdóttir

Valdimar Hafsteinsson

Aðalsteinn Þorsteinsson

Forstjóri

Magnús Helgason

Forstöðumaður rekstrarsviðs

REKSTRARREIKNINGUR 2014

	Skýr.	2014	2013
VAXTATEKJUR			
Vaxtatekjur af kröfum á lánastofnanir	.....	104.937	134.363
Vaxtatekjur og verðbætur af útlánum	.....	708.856	864.004
		813.793	998.367
VAXTAGJÖLD			
Vaxtagjöld og verðbætur af lántökum	.....	414.210	560.419
Önnur vaxtagjöld	.....	161	583
		414.371	561.002
	<i>Hreinar vaxtatekjur</i>	399.422	437.365
REKSTRARTEKJUR			
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum	6	371.400	365.500
Annað framlag ríkissjóðs	6	1.500	0
Gengismunur	.....	25.316	(19.156)
Aðrar rekstrartekjur	.....	50.724	43.727
		448.940	390.071
	<i>Hreinar rekstrartekjur</i>	848.362	827.436
REKSTRARGJÖLD			
Veitt framlög til atvinnuráðgjafa	.....	172.400	172.200
Veittir aðrir styrkir	.....	6.950	6.548
Laun og launatengd gjöld	3, 4	240.946	234.383
Annar rekstrarkostnaður	.....	146.156	139.173
Rekstur fullnustueigna	10	42.754	28.089
Afskriftir varanlegra rekstrarfjármuna	14	7.183	7.166
Framlög í afskriftarr. útlána og matsbreyting hlutabréfa	2, 12	(117.243)	50.960
		499.145	638.519
	<i>Hagnaður ársins</i>	349.217	188.917

EFNAHAGSREIKNINGUR

	Skýr.	2014	2013
EIGNIR			
Sjóður og kröfur á lánastofnanir			
Bankainnistæður	7	<u>2.062.688</u>	<u>2.421.208</u>
Útlán			
Útlán í íslenskum krónum	8	5.022.716	4.545.520
Útlán í erlendum myntum	8	4.750.406	6.038.652
Fullnustueignir	9,11	<u>1.048.510</u>	<u>986.320</u>
		<u>10.821.632</u>	<u>11.570.492</u>
Eignahlutir í félögum			
Hlutabréf	13	<u>902.395</u>	<u>809.599</u>
		<u>902.395</u>	<u>809.599</u>
Aðrar eignir			
Skuldunautar		68.969	14.190
Varanlegir rekstrarfjármunir	14	<u>61.247</u>	<u>56.818</u>
		<u>130.216</u>	<u>71.009</u>
Eignir samtals		<u>13.916.931</u>	<u>14.872.307</u>

31. DESEMBER 2014

	Skýr.	2014	2013
SKULDIR OG EIGIÐ FÉ			
Lántökur			
Verðtryggðar verðbréfaútgáfur		5.821.615	5.591.645
Erlendar lántökur		5.340.160	6.866.776
	16	<u>11.161.775</u>	<u>12.458.421</u>
Aðrar skuldir			
Afskriftarreikningur vegna veittra ábyrgða ..	18	990	1.187
Óráðstöfuð framlög		41.349	51.696
Aðrar skuldir		61.161	58.565
		<u>103.500</u>	<u>111.448</u>
Skuldir samtals		<u>11.265.275</u>	<u>12.569.868</u>
Eigið fé	2, 17	<u>2.651.656</u>	<u>2.302.439</u>
Skuldir og eigið fé samtals		<u>13.916.931</u>	<u>14.872.307</u>
Utan efnahagsreiknings			
Veittar ábyrgðir	18	18.807	22.552

SJÓÐSTREYMI 2014

	2014	2013
Handbært fé frá rekstri		
Hagnaður ársins	349.217	188.917
<i>Rekstrarliðir sem hafa ekki áhrif á handbært fé:</i>		
Framlög í afskriftarr. útlána og matsbreyting hlutabréfa	(203.947)	215.481
Afskriftir rekstrarfjármuna	7.183	7.166
Söluhagnaður varanlegra rekstrarfjármuna ..	(420)	(935)
Vextir, verðbætur og gengismunur	404.680	377.110
Ógreiddir styrkir	0	215
Handbært fé frá rekstri	556.712	787.953
 Fjárfestingarhreyfingar		
Afborganir útlána	1.393.050	1.149.900
Veitt lán	(959.000)	(504.559)
Innleystar eignir	243.352	(81.572)
Hlutabréf	(41.824)	(95.605)
Varanlegir rekstrarfjármunir	(11.191)	(4.462)
Greiddar ábyrgðarskuldbindingar	0	(156.627)
Skuldunautar	(54.779)	17.324
Fjárfestingarhreyfingar	569.609	324.400
 Fjármögnunarhreyfingar		
Afborganir af lántökum	(1.477.090)	(1.201.139)
Framlag ríkissjóðs	0	250.000
Lánadrottinnar	(7.751)	46.666
Fjármögnunarhreyfingar	(1.484.841)	(904.472)
 Hækkun (lækkun) á handbæru fé	(358.520)	207.880
Handbært fé í ársbyrjun	2.421.208	2.213.327
 Handbært fé í lok árs	2.062.688	2.421.208

SKÝRINGAR

1. Upplýsingar um stofnunina

Byggðastofnun er lánastofnun, kt. 450679-0389 og er megin starfsemi stofnunarinnar fólgin í útlánum og öðrum fjárhagslegum stuðningi auk þess að fylgjast með þróun byggðar á Íslandi. Lögheimili stofnunarinnar er að Ártorgi 1, 550 Sauðárkróki.

2. Reikningsskilaaðferðir

Grundvöllur reikningsskilanna

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um reikningsskil lánastofnana. Hann byggir á kostnaðarverðsreikningsskilum. Hann er gerður að mestu eftir sömu reikningsskilaaðferðum og árið áður. Hann er í íslenskum krónum og allar fjárhæðir eru sýndar í þúsundum króna, nema þar sem annað er tilgreint.

Matsaðferðir

Stjórnendur þurfa að meta og taka sértækar ákvarðanir er varða mikilvæga liði ársreikningsins sem vegna eðlis síns eru háðir mati hverju sinni. Matsaðferðir stjórnenda styðjast við góða reikningsskilavenju. Raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir, geta við sölu eða aðra ráðstöfun, reynt önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Verðtryggðar eignir og skuldir og eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum

Áfallinn gengismunur og verðbætur á höfuðstól eigna og skulda eru færðar í ársreikningnum. Verðtryggðar eignir og skuldir eru færðar miðað við vísitölur sem tóku gildi 1. janúar 2015. Útlán og lántökur í erlendum gjaldmiðlum eru umreiknaðar í íslenskar krónur á síðasta skráða sölugengi Seðlabanka Íslands í lok ársins. Innistæður á gjaldeyrisreikningum í íslenskum bönkum eru umreiknaðar í íslenskar krónur á síðasta skráða kaupgengi viðkomandi viðskiptabanka. Gengismunur sem myndast er færður í rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Gengi Seðlabanka Íslands

Í lok ársins	31.12.2014	31.12.2013
EUR	154,70	158,94
USD	127,20	115,30
JPY	1,07	1,10

Gengi Arion banka í lok ársins

EUR	153,84	158,12
DKK	20,66	21,20

Gengi Landsbankans í lok ársins

EUR	153,79	158,03
-----------	--------	--------

Gengi Íslandsbanka í lok ársins

EUR	153,79	157,98
USD	127,07	114,67
JPY	1,06	1,09

Vísitölur í upphafi árs:

	1.1.2015	1.1.2014
Vísitala neysliverðs til verðtryggingar	421,0	416,7

Varanlegir rekstrarfjármunir

Varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir til eignar á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Endurbætur eru eignfærðar ef

líklegt er að þær skili stofnuninni framtíðarhagnaði og hægt er að meta kostnaðinn á áreiðanlegan hátt. Allur viðhaldskostnaður er gjaldfærður í rekstrarreikning þegar til hans er stofnað. Afskriftir eru miðaðar við áætlaðan nýtingartíma einstakra varanlegra rekstrarfjármuna og reiknaðar sem fastur árlegur hundradshluti af stofnverði, að frádregnu áætluðu hrakvirði, miðað við eignarhaldstíma á árinu.

Afskriftarreikningur útlána

Afskriftarreikningur útlána er myndaður til að mæta þeirri áhættu sem fylgir útlánastarfsemi, en hér er ekki um endanlega afskrift að ræða. Framlög í afskriftarreikning útlána eru færð til gjalda í rekstrarreikningi að frádregnum endurgreiðslum vegna áður afskrifaðra lána.

Eignarhlutir í félögum

Eignarhlutir í félögum eru færðir á kostnaðarverði að frádregningu virðisrýrnun. Hlutdeildarfélag, eru félag sem stofnunin á að jafnaði 20–50% eignarhlut í. Eignarhlutir stofnunarinnar í hlutdeildarfélagum eru í upphafi færðir á kostnaðarverði og eftir upphaflega færslu samkvæmt stöðu eiginfjár viðkomandi félags út frá nýjustu upplýsingum frá þeim félögum. Matsbreytingar eru færðar yfir rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Fullnustueignir

Fullnustueignir eru færðar á áætluðu söluverði. Matsbreytingar eru færðar yfir rekstrarreikning og efnahagsreikning.

Útlán

Útlán stofnunarinnar eru flokkuð í útlán til viðskiptavina og fullnustueignir. Þau eru upphaflega metin á gangvirði, sem er lánsfjárhæðin, auk alls kostnaðar vegna viðskiptanna. Útlán eru síðan metin á afskrifuðu kostnaðarverði. Öll viðskipti stofnunarinnar vegna fjárfestinga hennar eru skráð á viðskiptadegi sem telst sá dagur sem stofnunin hefur skuldbundið sig til viðskiptanna. Áfallnir vextir og verðbætur eru taldir með í bókfærðu virði lána. Vaxtatekjur af lánnum og kröfum eru skráðar undir liðnum „Vaxtatekjur“ í rekstrarreikningi og gengismunur undir liðnum „Gengismunur“. Niðurfærsla er byggð á mati á tapsáhættu gagnvart einstökum útlánnum. Útlán sem eru endanlega töpuð eru færð út úr bókum stofnunarinnar.

Skuldunautar

Kröfur á skuldunauta eru færðar samkvæmt upphaflegu viðskiptaverði að teknu tilliti til gengisbreytinga og að frádregningu niðurfærslu sem gerð er til að mæta þeim kröfum sem kunna að tapast. Niðurfærslan er byggð á mati á tapsáhættu gagnvart hverjum skuldunaut. Kröfur sem eru endanlega tapaðar eru færðar út úr bókum stofnunarinnar.

Handbært fé

Til handbærs fjár í efnahagsreikningi og við gerð sjóðstreymis teljast bankainnistæður.

Tekjur

Tekjur eru færðar þegar verulegar líkur eru á að fjárhagslegur ávinningur þeirra renni til stofnunarinnar og þegar hægt er að meta þær með áreiðanlegum hætti.

Vaxtatekjur eru færðar í rekstrarreikning þegar þær falla til.

Arðstekjur eru færðar þegar réttur stofnunarinnar til innheimtu liggur fyrir.

Leigutekjur af útleigu fullnustueigna eru færðar samkvæmt línulegri aðferð á leigutímanum.

SKÝRINGAR

	2014	2013
3. Laun og launatengd gjöld		
Laun	194.815	176.568
Áunnið orlof á árinu	2.383	17.953
Lífeyrissjóðsframlög	24.293	21.456
Önnur launatengd gjöld	19.454	18.405
Laun og launatengd gjöld alls	240.946	234.383

Að meðaltali störfuðu 23 starfsmenn hjá stofnuninni á árinu m.v. heilsársstörf, sem er fjölgun um einn starfsmann frá árinu 2013. Í lok ársins voru 23 starfsmenn á launaskrá hjá stofnuninni og heilsdagsstöðugildi voru 22,8.

4. Þóknanir til stjórnar og forstjóra

Laun til stjórnar Bygðastofnunar og forstjóra greinast þannig:

Þóroddur Bjarnason, stjórnarformaður	2.211	2.237
Anna Guðrún Björnsdóttir (varam.)	86	0
Ásthildur Sturludóttir	683	0
Bergsteinn Einarsson (varamaður)	0	81
Einar E. Einarsson, varaformaður	683	0
Guðmundur R. Gíslason	374	987
Gunnar Svavarsson	0	102
Halla Björk Reynisdóttir (varam.)	43	0
Karl Björnsson	683	0
Kolfinna Jóhannesdóttir (varam.)	43	0
Matthildur Helgadóttir Jónudóttir	331	987
Oddný María Gunnarsdóttir	683	0
Ólafía Jakobsdóttir	331	729
Ólóf Þ. Hallgrímsdóttir	486	1.056
Páll Baldursson (varamaður)	86	0
Reynir Arnarson (varamaður)	43	0
Rögnvaldur Ólafsson	331	987
Sigríður Jóhannesdóttir	683	0
Steingerður Hreinsdóttir (varam.)	0	41
Valdimar Hafsteinsson	1.014	987
Aðalsteinn Þorsteinsson, forstjóri	14.695	14.151
Þóknanir til stjórnar og forstjóra samtals	23.487	22.345

5. Þóknanir endurskoðenda

Þóknanir endurskoðenda greinast þannig:

Endurskoðun ársreiknings og könnun árshlutauppgjör	4.792	8.602
Önnur sérfræðiþjónusta /innri endurskoðun	8.973	3.334
Þóknanir endurskoðenda samtals	13.766	11.936

6. Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum og annað framlag ríkissjóðs

Almennur rekstur	150.200	147.900
Atvinnuráðgjafar á landsbyggðinni Vegna verkefnisins Brothættar byggðir	50.000	50.000
Framlag ríkissjóðs skv. fjárlögum	371.400	365.500
Framlag ríkissjóðs v. rannsóknarmiðstöðvar á Raufarhöfn	1.500	0
Framlag ríkissjóðs v. jöfnunar flutningskostnaðar	196.500	175.973
Framlag ríkissjóðs v. AVS	50.215	0
Annað framlag ríkissjóðs samtals	248.215	175.973

	2014	2013
Veittir styrkir af framlagi ríkissjóðs		
Styrkir til rannsóknarmiðstöðvar á Raufarhöfn	1.500	0
Styrkir v. jöfnunar flutningskostn.	154.960	169.775
Styrkir v. AVS	50.215	0
Veittir styrkir alls	206.675	169.775

Óúthlutaðir styrkir vegna annars framlags ríkissjóðs eru færðir á efnahagsreikning.

Kostnaður Bygðastofnunar vegna verkefnisins „Brothættar byggðir“ nam 21.295 þúsund krónum á árinu og er færður í rekstrarreikning.

7. Sjóður og kröfur á lánastofnanir

	31.12.2014	31.12.2013
Bankainnstæður í íslenskum krónum	1.893.902	2.286.771
Bankainnstæður í erlendri mynt	168.785	134.437
Sjóður og kröfur á lánastofnanir samtals	2.062.688	2.421.208

8. Útlán til viðskiptavina

	31.12.2014	31.12.2013
Sundurliðað eftir lántakendum:		
Bæjar- og sveitarfélög	0,45%	0,19%
Einstaklingar	8,92%	8,76%
Sundurliðað eftir atvinnugreinum:		
Þjónustustarfsemi	44,78%	47,96%
Sjávarútvegur	26,45%	25,05%
Iðnaður	15,22%	15,24%
Landbúnaður	4,08%	2,69%
Fjármálastofnanir	0,10%	0,12%
	100%	100%

Útlán með áföllnum vöxtum greinast þannig eftir eftirstöðvatíma:

Gjaldkræfar kröfur	465.125	553.754
Allt að 3 mánuðum	178.691	187.467
Yfir 3 mán. og allt að 1 ári	776.298	833.474
Yfir 1 ár og allt að 5 árum	2.765.611	3.069.043
Yfir 5 ár	5.587.396	5.940.433
	9.773.122	10.584.171

9. Fullnustueignir

	31.12.2014	31.12.2013
Fasteignir	1.048.510	986.320
	1.048.510	986.320

10. Rekstur fullnustueigna

	2014	2013
Leigutekjur	59.341	68.030
Rekstrarkostnaður	102.095	96.119
	(42.754)	(28.089)

11. Fullnustueignir

	F. mat	Stærð m ²
Eyrlaund 1, Hvammstanga	7.170	159,2
Eyrlaund 1, Hvammstanga	6.800	150,9
Gistiheimilið Iðufell, Laugarási	72.100	2.003,1
Græningarður, Ísafirði	55.843	1.366,7
Hafnarbraut 7, 11 & 15, Dalvík	52.572	1.126,7
Héðinsbraut 4, Húsavík	51.200	1.129,4
Langanesvegur 1, Þórshöfn	19.700	471,9
Nesbraut 7, Reyðarfirði	30.400	722,4
Pálsbergsgata 3 & 5, Ólafsfirði	31.970	1.851,4

	F. mat	Stærð m ²
Sandhorn, Hrísey	22.250	832,7
Seljavogur 10, Höfnum	22.450	231,8
Sindragata 27, Ísafirði	33.050	659,6
Snartarstaðir lóð 154334, Norðurþ.	441	14,7
Snartarstaðir lóð 178032, Norðurþ.	348	6,4
Sólvellir 23, Breiðdalsvík	68.532	2.081,6
Steig, Mýrdalshreppi	52.440	1.641,2
Strandarvegur 29-33, 29R, Seyðisf.	10.050	601,0
Strandgata 37, Tálknafirði	10.275	456,1
Sveinbjarnargerði IIC & IID,		
Svalbarðsstrandarhreppi	59.091	1.354,0
Valgerðarstaðir 4, Fljótsdalshéraði	100.350	5.148,3
Vallarás 7-9, Borgarnesi	131.400	1.919,1
Vatneyri, vélsmiðja, Patreksfirði ...	9.332	736,1
	847.764	24.664,2

Fullnustueignir eru bókfærðar í ársreikningi á 1.048.510 þúsund krónur.

12. Afskriftarreikningur

Í gegnum framlög í afskriftarreikningi skv. rekstrarreikningi fara framlög í afskriftarreikningi útlána og viðskiptakrafna auk matsbreytingar hlutfjár og fullnustueigna. Afskriftarreikningur útlána sundurliðast þannig:

Afskriftarreikningur útlána	2014	2013
Staða 1. janúar	1.521.737	2.317.220
Framlög á árinu	49.068	(404.284)
Endanlega töpuð útlán	(401.481)	(629.286)
Innkomið áður afskrifað	70.726	238.086
Staða 31. desember	<u>1.240.049</u>	<u>1.521.737</u>
Afskriftarreikningur útlána í hlutfalli af útlánnum	11,26%	12,57%
Framlög í afskriftarr. útlána og matsbreyting hlutabréfa		
Framlag á árinu vegna útlána	160.480	72.679
Seldur rækjukvóti	(247.100)	0
Innheimt peningamarkaðsinnlán ...	0	(238.086)
Framlag vegna ábyrgða	(197)	146.424
Framlag vegna viðskiptakrafna	2.000	4.000
Breytingar á mati hlutabréfaeignar ..	(30.936)	75.842
Innkomin áður afskrifuð lán	(1.491)	(9.900)
Framlög í afskriftarreikningi skv. rekstrarreikningi	<u>(117.243)</u>	<u>50.959</u>

13. Hlutfjáreign

Í lok ársins átti Byggðastofnun eftirtalin hlutabréf sem greinast þannig eftir nafnverði og eignarhluta:

Fasteignarekstur	Eignarhluti	Nafnverð
Ámundakinn ehf.	16,45%	26.000
Ásgarður hf.	13,10%	15.000
Dalagisting ehf.	12,11%	8.000
Fasteignafélagið Borg ehf.	29,77%	18.825
Fasteignafélagið Hvammur ehf.	24,85%	16.926
Fasteignafélagið Kirkjuból ehf.	30,35%	7.124
Grand hótél Mývatn ehf.	7,22%	10.000
Hesthólar ehf.	70,99%	14.672
Fasteignafélagið Hótél		
Hellissandur ehf.	25,49%	19.534
Fasteignafélagið HN ehf.	46,40%	232

	Eignarhluti	Nafnverð
Hæðin á Höfðabraut ehf.	12,28%	2.000
Tröllasteinn ehf.	18,92%	7.000
Urtusteinn ehf.	8,45%	32.818
Fasteignarekstur samtals		<u>178.131</u>

Ferðapjónusta

Hótél Flúðir hf.	11,94%	3.109
Hótél Húsavík ehf.	0,38%	136
Hótél Varmahlíð hf.	13,04%	3.000
Hvalamiðstöðin Húsavík ehf.	19,70%	2.000
Nes-Listamiðstöð ehf.	35,71%	5.000
P/F Smyril-line	1,67%	1.868 DKK
Snorri Þorfinnsson ehf.	19,90%	12.000
Ferðapjónusta samtals		<u>25.245</u>

Fjárfestingarfélög

Dýralíf ehf.	31,70%	4.000
Eignarhaldsfélag Suðurlands hf. ...	40,00%	109.142
Eignarhaldsfélag Suðurnesja hf. ...	19,03%	96.840
Eignarhaldsfélag Vestmannaeyja hf.	39,10%	7.850
Fjárfestingarfélagið Vör hf.	41,95%	35.940
Hvetjandi ehf.	39,50%	89.769
Saga Eignarhaldsfélag hf.	0,37%	18
Tvídrangi ehf.	15,27%	4.991
Fjárfestingarfélög samtals		<u>348.550</u>

Iðnaður

Borg, saumastofa ehf.	19,82%	170
Fánasmíðjan ehf.	9,95%	4.167
Fjallalamb hf.	10,68%	10.000
Molta ehf.	30,00%	50.000
Raflagnir Austurlands ehf.	17,56%	3.600
Trico ehf.	33,33%	5.000
Ullarvinnsla Frú Láru ehf.	29,76%	2.500
Vilko ehf.	29,13%	21.555
Þörungaverksmiðjan hf.	27,67%	7.919
Iðnaður samtals		<u>104.911</u>

Landbúnaður

Eðalis ehf.	11,06%	3.000
Yrkjar ehf.	7,29%	1.800
Landbúnaður samtals		<u>4.800</u>

Rekstrarráðgjöf

Atvinnuþróunarfélag Vestfjarða hf.	22,10%	1.933
Rekstrarráðgjöf samtals		<u>1.933</u>

Sjávarútvegur

Bernskan ehf.	34,53%	22.444
Eignarhaldsfélagið Gláma hf.	30,01%	94.400
Fiskvinnslan Drangur ehf.	4,08%	1.000
Fiskvinnslan Íslandssaga hf.	26,57%	39.866
Tó hf.	10,40%	2.667
Þórsberg ehf.	21,98%	30.174
Sjávarútvegur samtals		<u>190.551</u>

Verslun og þjónusta

Samkaup hf.	2,77%	10.801
Verslun og þjónusta samtals		<u>10.801</u>

Hlutfjáreign samtals .....

864.922

Hlutabréf eru bókfærð í ársreikningi á 902.395 þúsund krónur. Verðmæti hlutabréfa sem hefur verið aflað í tengslum við fjárhagslega endurskipulagningu nema 249.318 þúsund krónur.

SKÝRINGAR

14. Varanlegir rekstrarfjármunir

Varanlegir rekstrarfjármunir greinast þannig:	Fasteignir	Innréttingar	Bífreiðar	Hugbún.	Samtals
Stofnverð 1/1	70.388	3.219	23.968	0	97.575
Afskrifað alls 1/1	(28.533)	(2.253)	(9.971)	0	(40.757)
Viðbót á árinu	0	0	6.480	7.216	13.696
Afskrifað á árinu	(1.947)	(644)	(4.592)	0	(7.183)
Selt á árinu	0	0	(2.505)	0	(2.505)
Söluhagnaður	0	0	420	0	420
Bókfært verð 31/12	<u>39.908</u>	<u>322</u>	<u>13.800</u>	<u>7.216</u>	<u>61.247</u>
Stofnverð alls 31/12	70.388	3.219	23.499	7.216	104.322
Afskrifað alls 31/12	<u>(30.480)</u>	<u>(2.897)</u>	<u>(9.698)</u>	<u>0</u>	<u>(43.075)</u>
Bókfært verð 31/12	<u>39.908</u>	<u>322</u>	<u>13.800</u>	<u>7.216</u>	<u>61.247</u>
Afskriftarhlutföll	2-3%	20%	20%	20%	

Fasteignir stofnunarinnar eru metnar með eftirgreindum hætti. Til samanburðar er bókfært verð eignanna.

	Fasteigna- mat	Vátrygginga- mat	Bókfært verð
Skagfirðingabraut 17-21, Sauðárkróki	28.735	99.190	28.046
Háahlíð 4, Sauðárkróki	33.900	57.100	11.863
	<u>62.635</u>	<u>156.290</u>	<u>39.908</u>

15. Eignir og skuldir tengdar erlendum gjaldmiðlum og verðtryggingu

Erlent:	2014	2013
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	4.919.190	6.173.088
Skuldir í erlendum gjaldmiðlum	<u>5.340.160</u>	<u>6.866.776</u>
Nettó staða erlendra eigna og skulda	<u>(420.970)</u>	<u>(693.688)</u>
Verðtryggt:		
Verðtryggðar eignir	4.581.482	4.219.886
Verðtryggðar skuldir	<u>5.822.031</u>	<u>5.591.645</u>
Nettó staða verðtryggðra eigna og skulda	<u>(1.240.549)</u>	<u>(1.371.759)</u>

Tekið hefur verið tillit til niðurfærslu eigna.

Erlendar eignir og skuldir skiptast þannig eftir gjaldmiðlum:	USD	DKK	JPY	EUR	Samtals
Útlán	779.589	0	1.412.484	2.558.332	4.750.405
Handbært fé	3.941	1.402	13.021	150.422	168.785
Eignir samtals	<u>783.530</u>	<u>1.402</u>	<u>1.425.505</u>	<u>2.708.754</u>	<u>4.919.190</u>
Lántökur	<u>769.157</u>	<u>0</u>	<u>1.705.013</u>	<u>2.865.991</u>	<u>5.340.160</u>
Nettó staða	<u>14.373</u>	<u>1.402</u>	<u>(279.508)</u>	<u>(157.237)</u>	<u>(420.970)</u>

Tekið hefur verið tillit til niðurfærslu eigna.

16. Lántökur

Lántökur sundurliðast þannig eftir eftirstöðvatíma:

	2014	2013
Gjaldkræft	0	0
Allt að 3 mánuðum	4.870.812	151.903
Yfir 3 mán. og allt að 1 ári	984.201	1.021.267
Yfir 1 ár og allt að 5 árum	3.085.711	8.356.500
Yfir 5 ár	<u>2.221.051</u>	<u>2.928.751</u>
	<u>11.161.775</u>	<u>12.458.421</u>

Þann 10. mars 2015 var á gjalddaga skuldabréfaútgáfa sem gefin var út árið 2003. Til að endurfjármagna hana gaf Byggðastofnun út nýjan skuldabréfaflokk 6. mars 2015 sem skráður verður í kauphöll, til 15 ára sem ber 3,2% fasta verðtryggða vexti.

17. Eigið fé

Samkvæmt lögum nr. 161/2002 skal eiginfjárlutfall lánastofnana ekki fara undir 8% af svonefndum áhættugrunni, en í lok ársins var eiginfjárlutfall stofnunarinnar 20,20%.

Eigið fé og eiginfjárlutfall samkvæmt eiginfjárkvæðum laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki

	31.12.14	31.12.13
Eiginfjárbáttur A	2.651.656	2.302.439
Samtals	<u>2.651.656</u>	<u>2.302.439</u>
Útlánaáhætta	11.044.175	11.978.088
Gengisáhætta	436.750	695.125
Rekstraráhætta	1.645.388	1.608.425
Áhættugrunnur	<u>13.126.313</u>	<u>14.281.638</u>

	31.12.14	31.12.13
Staða í upphafi árs	2.302.439	2.113.522
Hagnaður ársins	349.217	188.917
	<u>2.651.656</u>	<u>2.302.439</u>
Eiginfjárlutfall	<u>20,20%</u>	<u>16,12%</u>

18. Veittar ábyrgðir

Byggðastofnun hefur gengist í ábyrgðir að fjárhæð 19.796 þúsund króna. Í lok ársins var metin áhætta á því að ábyrgðir falli á stofnunina. Ábyrgðir að fjárhæð 990 þúsund króna, sem líklegar eru til að falla á stofnunina hafa verið skuldfærðar í ársreikningi. Ábyrgðir utan efnahagsreiknings nema því um 18.807 þúsundum króna í lok ársins.

19. Önnur mál

Fyrir Héraðsdómi Norðurlands vestra var á árinu 2013 rekið dómsmál þar sem tekist var á um lögmati þess að skuldbreyta verðtryggðum lánum í íslenskum krónum í lán í erlendum myntum með útgáfu viðauka. Dómur féll þar 29. nóvember 2013, þar sem fallist var á lögmati svo skuldbreyttra lána Byggðastofnunar og var þeim dómi ekki áfrýjað til Hæstaréttar. Hótel Mývatn ehf. hefur stefnt Byggðastofnun vegna lögmetis sömu lána og fjallað var um í fyrrnefndu máli. Greinargerð hefur verið skilað til Héraðsdóms Norðurlands vestra og er reiknað með frávísun málsins eða sýknu.

Mál er í gangi fyrir Héraðsdómi Reykjaness vegna uppgjörs sölu fullnustueignar en þar eru stefnukröfur minniháttar.

20. Viðskipti við tengda aðila

Stjórn Byggðastofnunar, lykilstjórnendur og hlutdeildarfélag eru skilgreind sem tengdir aðilar auk náinna fjölskyldumeðlima framangreindra og lögaðila undir yfirráðum þeirra. Engin óvenjuleg viðskipti áttu sér stað við tengda aðila á árinu. Engar ábyrgðir hafa verið veittar tengdum aðilum vegna viðskiptaskulda eða viðskiptakrafna.

Útlán til tengdra aðila námu í árslok 811.790 þúsund krónum og voru 30.829 þúsund krónur í vanskilum.

21. Breytingar á samanburðarfjárhæðum árið 2013

Eftirfarandi breytingar voru gerðar á samanburðarfjárhæðum ársreiknings 2013. Leiðrétting var gerð í rekstrarreikning á öðru framlagi ríkissjóðs og veittum styrkjum v. jöfnunar flutningskostnaðar. Veittir styrkir sem Byggðastofnun er falið að sjá um og greiða fara nú í gegnum efnahagsreikning. Samanburðarfjárhæðir ársins 2013 í ársreikningi 2014 breytast þannig frá áður samþykktum ársreikningi 2013:

Áhrif á rekstrarreikning	Samþykktur ársreikningur	Leið- rétting	Leiðréttur ársreikningur
Annað framlag ríkissjóðs	175.973	(175.973)	0
Aðrar rekstrartekjur ...	37.528	6.199	43.727
Veittir styrkir v. jöfnunar flutningskostnaðar	169.775	(169.775)	0

FRAMLÖG OG STYRKIR

FRAMLÖG TIL ATVINNURÁÐGJAFNA

	Greiðsla
Samtök sveitarfélaga á Vesturlandi	19.222
Fjórðungssamband Vestfirðinga	38.244
Samtök sveitarfélaga á Norðurlandi vestra	19.222
Atvinnuþróunarfélag Eyjafjarðar bs	16.019
Atvinnuþróunarfélag Þingeyinga hf	13.015
Austurbrú	22.026
Samtök sunnlenskra sveitarfélaga	24.028
Samband sveitarfélaga á Suðurnesjum	20.624
	<u>172.400</u>

ANNAÐ

Fuglarannsóknastöð á Raufarhöfn	Náttúrustofa Norðausturlands	2.300
Heimskautsgerði á Raufarhöfn	Heimskautsgerði á Raufarhöfn	650
Listahátíð í Reykjavík	Eyrarrósinn	2.500
Rannsóknastöðin Rif	Stofnstyrkur	1.500
		<u>6.950</u>

LÖG UM BYGGÐASTOFNUN

Lög nr. 106 frá 27. desember 1999 með síðari breytingum.

Tóku gildi 1. janúar 2000. Breytt með l. 87/2009 (tóku gildi 20. ágúst 2009), l. 123/2010 (tóku gildi 1. jan. 2011), l. 126/2011 (tóku gildi 30. sept. 2011) og l. 13/2013 (tóku gildi 20. febrúar 2013).

Ef í lögum þessum er getið um ráðherra eða ráðuneyti án þess að málefnasvið sé skilgreint sérstaklega eða til þess vísað, er átt við sjávarútvegs- og landbúnaðar-ráðherra eða atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti sem fer með lög þessi.

I. KAFLI Hlutverk og skipulag.

1. gr.

Yfirstjórn og staðsetning.

Byggðastofnun er sérstök stofnun í eigu íslenska ríkisins og heyrir undir yfirstjórn [ráðherra].¹⁾ [Ráðherra]¹⁾ ákveður staðsetningu Byggðastofnunar að fenginni tillögu stjórnar.

1) L. 126/2011, 291. gr.

2. gr.

Hlutverk.

Hlutverk Byggðastofnunar er að vinna að eflingu byggðar og atvinnulífs á landsbyggðinni.

Í samræmi við hlutverk sitt vinnur stofnunin að undirbúningi, skipulagi og fjármögnun verkefna og veitingu lána með það að markmiði að treysta byggð, efla atvinnu og stuðla að nýsköpun í atvinnulífi. Fjármögnun verkefna skal eftir föngum vera í samstarfi við aðra.

Byggðastofnun fylgist með þróun byggðar í landinu, m.a. með gagnasöfnun og rannsóknum. Stofnunin skipuleggur og vinnur að atvinnuráðgjöf í samstarfi við atvinnuþróunarfélög, sveitarfélög og aðra. Stofnunin getur gert eða látið gera áætlanir um þróun byggðar og atvinnulífs í þeim tilgangi að treysta búsetu og atvinnu í byggðum landsins. Stofnunin getur einnig tekið þátt í gerð svæðisskipulags samkvæmt [skipulagslögum].¹⁾

1) L. 123/2010, 57. gr.

3. gr.

Ársfundur og stjórn.

Halda skal ársfund Byggðastofnunar fyrir 1. júlí ár hvert. Nánar skal kveðið á um ársfund í reglugerð. [Ráðherra]¹⁾ skipar á ársfundi sjö menn í stjórn Byggðastofnunar til eins árs í senn og sjö menn til vara. [Ráðherra]¹⁾ skipar formann og varaformann og ákveður þóknun stjórnar.

Á stjórnarfundum ræður afl atkvæða.

1) L. 126/2011, 291. gr.

4. gr.

Verkefni stjórnar.

Verkefni stjórnar Byggðastofnunar eru:

1. Að ákveða starfsskipulag að því leyti sem það hefur ekki verið gert í reglugerð.
2. Að móta stefnu um helstu áherslur, verkefni og starfshætti og sjá til þess að henni sé framfylgt.
3. Að ákveða rekstrar- og starfsáætlun til eins árs í senn.

4. Að vinna að samstarfi við aðrar stofnanir og sjóði sem starfa að eflingu atvinnulífs í því skyni að samhæfa og gera atvinnuráðgjöf og stuðningsaðgerðir markvissar.
5. Að fjalla um áætlanir sem stofnunin vinnur að, svo og skýrslur um starfsemi hennar.
6. Að fjalla um og samþykkja ársreikning.
7. Að taka ákvarðanir um heildarlántöku, sbr. 15. gr.
8. Að taka ákvarðanir um hlutafjárkaup og þátttöku í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum.
9. Að setja reglur um lánakjör og fjármögnun verkefna.
10. Að taka ákvarðanir og setja reglur um lán og ábyrgðarveitingar. Þá skal stjórn setja reglur um upplýsingagjöf til stjórnar um þau efni. [Reglur stjórnar Byggðastofnunar um lán og ábyrgðarveitingar skulu hafa hlotið staðfestingu ráðherra áður en þær öðlast gildi].¹⁾
11. Önnur verkefni sem [ráðherra]²⁾ felur stjórn að vinna á sviði byggða- og atvinnumála.

1) L. 13/2013, 1. gr. 2) L. 126/2011, 291. gr.

5. gr.

Forstjóri.

[Ráðherra]¹⁾ skipar forstjóra til fimm ára í senn að fenginni tillögu stjórnar. [Kjararáð ákveður starfskjör forstjóra.]²⁾

1) L. 126/2011, 291. gr. 2) L. 87/2009, 7. gr.

6. gr.

Verkefni forstjóra.

Verkefni forstjóra Byggðastofnunar eru:

1. Að stjórna daglegum rekstri stofnunarinnar.
2. Að gera tillögur til stjórnar um:
  - a. starfsskipulag stofnunarinnar,
  - b. rekstrar- og starfsáætlun,
  - c. áherslur í starfseminni,
  - d. lántökur og heildarútlán,
  - e. reglur um lánakjör.
3. Að ráða stofnuninni starfsfólk.
4. Önnur verkefni sem honum eru falin af stjórn.

II. KAFLI

Starfsemi.

7. gr.

Byggðaáætlun.

[Ráðherra]¹⁾ leggur fyrir Alþingi tillögu til þingsályktunar um stefnumótandi byggðaáætlun fyrir fjögurra ára tímabil.

Áætlunin skal lýsa markmiðum og stefnu ríkisstjórnarinnar í byggðamálum, áætlunum um aðgerðir og tengsl byggðastefnu við almenna stefnu í efnahags- og atvinnumálum og áætlunum á sviði opinberrar þjónustu í landinu.

Í byggðaáætlun skal gerð grein fyrir ástandi og horfum í þróun byggðar í landinu.

[Ráðherra]¹⁾ skal vinna að byggðaáætlun í samvinnu við Byggðastofnun. Við gerð byggðaáætlunar hafi [ráðherra]¹⁾ samráð við önnur ráðuneyti, sveitarfélög og aðra aðila eftir þörfum.

Byggðaáætlun skal endurskoða á tveggja ára fresti.

1) L. 126/2011, 291. gr.

8. gr.

Rannsóknir á atvinnu- og byggðapróun.

Byggðastofnun vinnur að gagnasöfnun og rannsóknnum og fylgist með atvinnu- og byggðapróun og helstu áhrifaþáttum hennar og árangri opinberra stuðningsaðgerða á sviði atvinnumála og byggðapróunar, jafnt á Íslandi sem í löndum þar sem svipaðar aðstæður eru. Stofnunin getur tekið þátt í alþjóðlegum rannsóknarverkefnum og gert samninga við háskóla, rannsóknastofnanir og aðra um rannsóknir á þessu sviði.

9. gr.

Atvinnuráðgjöf.

Byggðastofnun skipuleggur og vinnur að ráðgjöf við atvinnulífið á landsbyggðinni í samstarfi við atvinnuþróunarfélög, sveitarfélög og aðra. Stofnunin skal í samstarfi við þá aðila sem sinna atvinnuráðgjöf vinna að bættu skipulagi atvinnuráðgjafar og aukinni þekkingu ráðgjafa. m.a. í því skyni að gera ráðgjöfina markvissa og stuðla að betri nýtingu fjármuna. Stofnunin getur gert samninga við atvinnuþróunarfélög, stofnanir, sveitarfélög, sjálfstætt starfandi ráðgjafa eða aðra um að annast atvinnuráðgjöf á tilteknu sviði, atvinnugrein eða landsvæði.

10. gr.

Fjármögnun verkefna.

Byggðastofnun veitir framlög til verkefna á sviði atvinnuuppbyggingar og nýsköpunar. Stjórn stofnunarinnar ákveður verkefni og leitar eftir samstarfsaðilum um þau. Við umfjöllun um einstök verkefni getur stjórnin, ásamt samstarfsaðilum, sett á fót verkefnaneindir til ráðgjafar. Einnig er heimilt að fela atvinnuþróunarfélögum úthlutun fjár til einstakra verkefna.

11. gr.

Veiting lána og ábyrgða.

Byggðastofnun veitir lán eða ábyrgðir í samræmi við hlutverk sitt, sbr. 2. gr. Stjórn stofnunarinnar getur falið forstjóra að ákveða einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur, sbr. 10. tölul. 4. gr. Reikningslegur aðskilnaður skal vera á milli lánastarfsemi stofnunarinnar og annarrar starfsemi. Fjárhagslegt markmið lánastarfsemi stofnunarinnar samkvæmt þessari grein skal vera að varðveita eigið fé hennar að raungildi.

Stjórn Byggðastofnunar getur tekið ákvörðun um að gera samninga um að fela fjármálastofnunum afgreiðslu og innheimtu lána, sem og aðra fjármálaumsýslu stofnunarinnar.

[Ákvarðanir Byggðastofnunar sem lúta að veitingu lána eða ábyrgða og umsýslu tengdri þeim, sbr. 1. mgr., eru endanlegar á stjórnarsýslustigi.]¹⁾

1) L. 13/2013, 2. gr.

12. gr.

Fjármögnun þróunarverkefna.

Byggðastofnun er heimilt að fjármagna áhættusöm verkefni á sviði atvinnuþróunar og nýsköpunar samkvæmt nánari reglum sem [ráðherra]¹⁾ setur að fengnum tillögum stjórnar. Þessi starfsemi skal einkum fjármögnuð með sérstökum framlögum úr ríkissjóði.

1) L. 126/2011, 291. gr.

III. KAFLI

Önnur ákvæði.

13. gr.

Upplýsingar um starfsemi.

[Ráðherra]¹⁾ skal gefa Alþingi árlega skýrslu um starfsemi Byggðastofnunar og framvindu byggðaáætlunar. Ársreikningum skal fylgja skrá yfir verkefni stofnunarinnar og fjármögnun þeirra.

1) L. 126/2011, 291. gr.

14. gr.

Tekjur.

Tekjur Byggðastofnunar eru:

1. Framlag úr ríkissjóði eins og ákvæðið er í fjárlögum hverju sinni.
2. Fjármagnstekjur.

15. gr.

Lántaka.

Byggðastofnun er heimilt innan ramma fjárlaga að taka lán til starfsemi sinnar innan lands eða erlendis, annaðhvort í eigin nafni eða fyrir milligöngu annarra aðila.

16. gr.

Fjárvarsla.

Handbært fé Byggðastofnunar skal geyma á reikningum í bönkum og sparisjóðum eða tryggum verðbréfum.

17. gr.

Undanþága frá gjöldum og sköttum.

Byggðastofnun er undanþegin öllum opinberum gjöldum og sköttum til ríkissjóðs.

18. gr.

Þagnarskylda.

Stjórnarmenn og allir starfsmenn Byggðastofnunar eru bundnir þagnarskyldu um atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málsins. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

19. gr.

Reglugerð.

Nánari ákvæði um skipulag og starfsemi Byggðastofnunar og framkvæmd laga þessara má setja með reglugerð.¹⁾

1) Rg. 347/2000.

20. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2000. Frá og með sama tíma falla úr gildi lög nr. 64/1985, um Byggðastofnun, með áorðnum breytingum.

Ákvæði til bráðabirgða.

Við gildistöku laga þessara skipar iðnaðarráðherra stjórn Byggðastofnunar skv. 3. gr. fram að fyrsta ársfundi sem halda skal fyrir 1. júlí 2000.

REGLUGERÐ FYRIR BYGGÐASTOFNUN

NR. 347/2000

I. KAFLI Hlutverk og skipulag.

1. gr.

Stjórnsýsluleg staða.

Byggðastofnun er sérstök stofnun í eigu íslenska ríkisins og heyrir undir yfirstjórn iðnaðarráðherra.

2. gr.

Hlutverk.

Hlutverk Byggðastofnunar er að vinna að eflingu byggðar og atvinnulífs á landsbyggðinni. Til að stuðla að vexti, nýsköpun og umbreytingu í atvinnulífi veitir stofnunin m.a. lán og ráðgjöf, fjármagnar og skipuleggur verkefni og stuðlar að öflugri atvinnuráðgjöf. Til að stuðla að eflingu byggðar gerir stofnunin tillögur og áætlanir sem grundvallaðar eru á gagnaðflun og rannsóknunum.

3. gr.

Ársfundur.

Halda skal ársfund Byggðastofnunar fyrir 1. júlí ár hvert. Stjórn Byggðastofnunar ákveður fundardag, fundarstað og dagskrá fundarins. Á ársfundi skal fjalla um aðgerðir og horfur í byggðamálum og starfsemi Byggðastofnunar.

Ársfundinn sitja iðnaðarráðherra og stjórn og stjórnendur Byggðastofnunar. Ennfremur skal bjóða til fundarins fulltrúum atvinnuþróunarfélaga og sveitarfélaga, alþingismönnum, fulltrúum annarra stofnana og aðila sem vinna að atvinnu- og byggðaþróunarmálum, fjölmíðlum og öðrum sem málið varðar.

4. gr.

Verkefni stjórnar.

Stjórn Byggðastofnunar mótar stefnu fyrir stofnunina og sér til þess að henni sé framfylgt. Formaður stjórnar boðar til funda. Stjórnin getur falið lánanefnd sem forstjóri veitir forstöðu að taka ákvarðanir um einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur. Í þeim reglum skal m.a. koma fram markmið lánastarfseminnar, lánskjarastefna og hámark láns og áhættuframlags vegna einstaks fyrirtækis. Ennfremur skipan og starfsskipulag lánanefndar, viðmiðun við ákvarðanatöku, ferill umsókna, upplýsingagjöf til umsækjenda og svartími. Þá skal kveðið á um reglulega upplýsingagjöf til stjórnar vegna eftirlitshlutverks hennar.

Byggðastofnun skal við ákvarðanir sínar gæta jafnræðis milli aðila sem eru í sambærilegri stöðu, þess skal sérstaklega gætt að fyrirgreiðsla stofnunarinnar til fyrirtækja og einstaklinga raski sem minnst samkeppnisaðstöðu annarra atvinnufyrirtækja á landsbyggðinni.

5. gr.

Verkefni forstjóra.

Iðnaðarráðherra skipar forstjóra Byggðastofnunar til fimm ára í senn að fenginni tillögu stjórnar. Forstöðumaður fyrirtækjasviðs skal vera staðgengill forstjóra. Forstjóri annast framkvæmdastjórn og daglegan

rekstur stofnunarinnar og skal í þeim efnum fara eftir þeirri stefnu og fyrirmælum sem stjórnin hefur gefið. Hann gerir tillögur til stjórnar um skipulag og stefnu. Forstjóri veitir lánanefnd jafnframt forstöðu. Að öðru leyti en mælt er fyrir um í lögum um Byggðastofnun og reglugerð þessari fer um verkefni forstjóra samkvæmt lögum um lánastofnanir aðrar en viðskiptabanka og sparisjóði.

II. KAFLI Starfsemi.

6. gr.

Skipulag starfseminnar.

Starfsemi Byggðastofnunar skal, auk skrifstofu forstjóra, skiptast í eftirtalin svið:

1. Fyrirtækjasvið sem annast m.a. lánsbeiðnir, ráðgjöf, útborgun lána, verkefnafjármögnun, athuganir og þróunarverkefni vegna fyrirtækja og atvinnulífs.
2. Þróunarsvið sem annast samstarf við atvinnuþróunarfélög og stofnanir, gagnasöfnun og úrvinnslu upplýsinga og hefur umsjón með úttektum, rannsóknum og öðru þróunarstarfi á sviði byggðamála og atvinnulífs.
3. Lögfræðisvið sem annast m.a. lögfræðileg verkefni, innheimtu og yfirstjórn skjalagerðar.
4. Rekstrarsvið sem annast m.a. rekstur stofnunarinnar, bókhald, innheimtu lána, ásamt gerð rekstrar- og greiðsluáætla.

7. gr.

Áætlun.

Í upphafi hvers árs skal stjórn Byggðastofnunar láta gera áætlun um starfsemi stofnunarinnar á viðkomandi ári. Áætlun þessi skal vera í tveimur hlutum: Starfsáætlun og áætlun fyrir lánastarfsemi. Lánastarfsemin skal greiða þann kostnað í rekstri stofnunarinnar sem til hennar má rekja. Áætlanir skulu sendar iðnaðarráðherra til kynningar eigi síðar en 15. febrúar ár hvert. Í starfsáætlun skal fjallað um þau verkefni sem stjórn stofnunarinnar vill að unnið sé að og ekki teljast til vaxtamunna verkefna. Þar skal einnig vera rekstraráætlun fyrir annað en lánastarfsemina. Gera skal grein fyrir hvernig framlögum á fjárlögum og öðrum tekjum skal ráðstafað í kostnað við rekstur, þátttöku í kostnaði vegna starfsemi atvinnuþróunarfélaga, fjármögnun verkefna og kaupa á hlutafé. Í áætlun fyrir lánastarfsemi skal koma fram stefna um útlán ársins og rekstrar- og fjárhagsáætlun fyrir lánastarfsemina. Þar skal m.a. sundurliða nauðsynleg framlög í afskriftarreikning útlána vegna almennra lána og áhættulána. Með áhættulánum er átt við lán með meiri áhættu en vaxtamunur þeirra getur greitt.

Í áætlun um fjármögnun verkefna skal gerð grein fyrir þeim verkefnum sem stofnunin hyggst vinna að á árinu og þeim markmiðum sem stefnt er að með þeim. Þar skal gerð grein fyrir því hvert framlag stofnunarinnar er til einstakra verkefna og hvert framlag samstarfsaðila er.

III. KAFLI

Atvinnuráðgjöf.

8. gr.

Efling atvinnulífs.

Byggðastofnun vinnur að aukinni fjölbreytni atvinnulífsins á landsbyggðinni og aðlögun þess að breyttum aðstæðum, m.a. með eflingu rannsóknar- og þróunarstarfs og aukinni notkun upplýsingatækni í starfsemi fyrirtækja.

Byggðastofnun gerir samninga við atvinnuþróunarfélög, stofnanir, sveitarfélög, sjálfstætt starfandi ráðgjafa eða aðra um að annast atvinnuráðgjöf á tilteknu sviði, atvinnugrein eða landsvæði. Þá skal stofnunin vinna að því að efla samstarf og samhæfingu í atvinnuþróunarstarfsemi. Byggðastofnun veitir atvinnuþróunarfélögum faglega aðstoð við atvinnuþróun og nýsköpun, miðlar upplýsingum, aðstoðar við endurmenntun, samræmingu á starfsemi atvinnuþróunarfélaganna og eflingu samstarfs þeirra á milli. Hún myndar tengsl við stofnanir sem vinna að atvinnu- og byggðaþróun, skipuleggur samstarfsverkefni og aðstoðar við leit að samstarfsaðilum varðandi sérhæfð mál.

9. gr.

Efling búsetuþátta.

Byggðastofnun hefur samvinnu við atvinnuþróunarfélög, sveitarfélög og opinberar stofnanir og aðra aðila um eflingu búsetuþátta. Þar má telja menntun og menningu, samgöngur, umhverfismál og þjónustu. Byggðastofnun getur tekið þátt í gerð svæðisskipulags samkvæmt skipulags- og byggingarlögum. Byggðastofnun tekur þátt í samstarfshópum og aðstoðar við greiningu vanda dreifbýlla svæða, þar sem veruleg röskun hefur orðið á atvinnuháttum og búsetu.

10. gr.

Rannsóknir, upplýsingar og umsagnir.

Byggðastofnun vinnur að gagnasöfnun og rannsóknun og fylgist með atvinnu- og byggðaþróun og helstu áhrifaþáttum hennar og árangri opinberra stuðningsaðgerða á sviði atvinnumála og byggðaþróunar, jafnt á Íslandi sem í löndum þar sem svipaðar aðstæður eru. Stofnunin getur tekið þátt í alþjóðlegum rannsóknarverkefnum og gert samninga við háskóla, rannsóknastofnanir og aðra um rannsóknir á þessu sviði. Byggðastofnun metur áhrif laga- setningar og annarra stjórnvaldsaðgerða á byggðaþróun. Byggðastofnun veitir umsagnir og getur unnið greinargerðir og tillögur fyrir Alþingi, ráðuneyti, stofnanir, sveitarfélög og aðra á verkefnasviði sínu.

11. gr.

Samstarf og samskipti.

Byggðastofnun vinnur að myndun samstarfsneta og getur tekið þátt í og skipulagt innlend og erlend samstarfsverkefni á sviði byggða- og atvinnumála. Byggðastofnun aðstoðar atvinnuþróunarfélög og aðra samstarfsaðila við gerð og öflun slíkra verkefna.

12. gr.

Stefnumótandi byggðaaætlun.

Iðnaðarráðherra leggur fyrir Alþingi tillögu til þingsályktunar um stefnumótandi byggðaaætlun fyrir fjögurra ára tímabil. Áætlunin skal lýsa markmiðum og stefnu ríkisstjórnarinnar í byggðamálum, áætlunum um aðgerðir á sviði atvinnumála, opinberrar þjónustu o.fl.

Koma skal fram með hvaða hætti einstakar aðgerðir skulu fjármagnaðar, tímasetning þeirra og hver ber ábyrgð á framkvæmd þeirra. Í byggðaaætlun skal gerð

grein fyrir ástandi og horfum í þróun byggðar og framvindu gildandi byggðaaætlunar.

Iðnaðarráðherra skal vinna að byggðaaætlun í samvinnu við Byggðastofnun og leita faglegrar ráðgjafar hjá stofnuninni um rannsóknir og úttektir til undirbúnings gerð byggðaaætlunar. Við gerð byggðaaætlunar hafi iðnaðarráðherra samráð við önnur ráðuneyti, sveitarfélög og aðra aðila eftir þörfum.

Byggðaaætlun skal endurskoðað á tveggja ára fresti. Byggðastofnun fylgist með framkvæmd þeirra þátta stefnumótandi byggðaaætlunar sem ráðherra felur henni.

IV. KAFLI

Fjármögnun verkefna og veiting lána og ábyrgða.

13. gr.

Fjármögnun verkefna.

Byggðastofnun veitir framlög til verkefna vegna atvinnuuppbyggingar og á sviði nýsköpunar. Stjórn stofnunarinnar ákveður verkefni og leitar eftir samstarfsaðilum um þau. Við umfjöllun um einstök verkefni getur stjórn, ásamt samstarfsaðilum, sett á fót verkefnanefndir til ráðgjafar. Byggðastofnun getur einnig falið atvinnuþróunarfélögum úthlutun fjár til einstakra verkefna.

14. gr.

Veiting lána og ábyrgða.

Byggðastofnun veitir lán og ábyrgðir. Stjórn stofnunarinnar getur falið forstjóra að ákveða einstakar lánveitingar samkvæmt reglum sem stjórn setur. Lánskjör skulu ákveðin af stjórn. Lánstími skal ekki vera lengri en 25 ár.

Markmið lánastarfseminnar er m.a. að tryggja fyrirtækjum og einstaklingum í atvinnurekstri á landsbyggðinni aðgang að langtímalánum á sem hagstæðustum kjörum, stuðla að vexti framsækinnna fyrirtækja, nýsköpun í atvinnulífi og eflingu byggða.

Fjárhagslegt markmið lánastarfseminnar er að varðveita eigið fé að raungildi.

15. gr.

Umsóknir um lán.

Við mat á umsóknum skal hafa til viðmiðunar rekstur og rekstrarhorfur fyrirtækis, fjárhagsstöðu, reynslu og þekkingu fyrirsvarsmanna þess, tryggingar fyrir lánum, nýsköpunargildi, samkeppnissjónarmið og gildi fyrir uppbyggingu atvinnulífs á landsbyggðinni. Þá skal lögð áhersla á samstarf við aðrar lánastofnanir og stuðla að því að þær láni til fyrirtækja á landsbyggðinni. Öll lán skal áhættuflokka við afgreiðslu, m.a. miðað við rekstrarhorfur fyrirtækis, fjárhagsstöðu og tryggingar fyrir lánum.

Umsóknir um lán skulu að jafnaði vera á umsóknareyðublöðum sem fást hjá stofnuninni og atvinnuþróunarfélögum.

16. gr.

Eftirgjöf lána.

Óheimilt er að gefa eftir veitt lán. Frá þessu má þó gera undantekningar þegar sérstakar ástæður mæla með, svo sem þegar lán eru ekki með haldbærum tryggingum og það samræmist innheimtuhagsmunum stofnunarinnar. Leita skal umsagnar Ríkisendurskoðanda áður en einstök lán eru gefin eftir.

17. gr.

Takmarkanir.

Byggðastofnun er heimilt að fjármagna verkefni, veita

lán og ábyrgðir á landsbyggðinni, þ.e. ekki í eftirtöldum sveitarfélögum:

Hafnarfjarðarkaupstað, Garðabæ, Bessastaðahreppi, Kópavogskaupstað, Seltjarnarneskaupstað, Reykjavíkurborg og Mosfellsbæ.

Um fjármögnunar- og lánastarfsemi Byggðastofnunar gilda ákvæði samningsins um Evrópska efnahags-svæðið, sbr. lög nr. 2/1993.

Aðstoð sem fellur undir c-lið 3. mgr. 61. gr. EES-samningsins vegna fjárfestinga skal ekki nema hærrí fjárhæð en svarar til 17% að teknu tillit til tekjuskatts, af upphaflegum stofnkostnaði vegna starfsstöðvar eða breytinga á henni. Til viðbótar er heimilt að veita smáum og meðalstórum fyrirtækjum aðstoð er svarar til allt að 10% af sömu kostnaðarþáttum, sbr. skilgreiningu 10.2 í leiðbeiningarreglum Eftirlitsstofnunar EFTA um ríkisaðstoð, sem birtar eru í EES-viðbæti við Stjórnartíðindi EB. Framangreindir hundraðshlutar eru hámarksviðmiðanir fyrir alla opinbera fjárhagsaðstoð til sama verkefnis.

Við útreikning og mat á veittri aðstoð skal miða við þá ávöxtun sem fengist hefði við eðlilegar markaðs-aðstæður hverju sinni.

V. KAFLI

Þátttaka í atvinnurekstri.

18. gr.

Stofnun fyrirtækja.

Byggðastofnun getur, í samræmi við hlutverk sitt, stuðlað að stofnun nýrra fyrirtækja samkvæmt ákvörðun stjórnar. Höfð skal hliðsjón af byggðaáætlun við slíkar ákvarðanir.

Til að stuðla að stofnun nýrra fyrirtækja getur Byggðastofnun veitt aðstoð og ráðgjöf við undirbúning, svo og veitt ábyrgðir og lagt fram fjármagn. Almenn séð skal fjárhagsleg fyrirgreiðsla miðast við að stofnunin sé ekki sjálf beinn þátttakandi í atvinnurekstri. Þó er stofnuninni heimilt að taka þátt í félagi með allt að 30% hlutfjárframlagi ef ríkar ástæður eru til að mati stjórnar stofnunarinnar. Byggðastofnun er þó ávallt heimilt að taka þátt í félagi með hlutfjárframlagi eða öðrum stofnframlögum sem eigandi ef um er að ræða eignarhalds-, fjárfestingar- eða þróunarfélag, þar með talin atvinnuþróunarfélög.

Þrátt fyrir ákvæði 2. mgr. er Byggðastofnun ætíð heimilt að verja kröfur sínar með því að breyta þeim í hlutfé. Þá er Byggðastofnun heimilt að breyta fullnustueignum í hlutfé þegar það er talið vera fjárhagslega hagkvæmasta leiðin til að verja innheimtuhagsmuni stofnunarinnar.

19. gr.

Sala hlutabréfa (eignarhluta).

Þjóða skal til sölu á almennum markaði þau hlutabréf sem Byggðastofnun á og skal við það miðað að hlutabréfin séu auglýst til sölu eigi sjaldnar en einu sinni á ári. Heimilt er einnig að setja bréfin í sölu á viðurkenndum hlutabréfamarkaði.

Ákvæði þessarar greinar taka ekki til hlutfjáreignar Byggðastofnunar í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum, þar með talið atvinnuþróunarfélögum, en stjórn Byggðastofnunar er heimilt að selja hlutabréf stofnunarinnar í slíkum félögum.

20. gr.

Eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélög.

Með vísan til hlutverks Byggðastofnunar er stjórn stofnunarinnar heimilt að ákveða að stofnunin taki þátt í eignarhalds-, fjárfestingar- og þróunarfélögum með allt að 40% eignaraðild. Skilyrði slíkrar aðildar er að fagfjárfestar, fyrirtæki í einkaeigu og einstaklingar eigi a.m.k. 10% hlutfjár í slíkum félögum. Þá skal stofnunin hafa samstarf við fjárfestingarsjóði og lánastofnunar, eftir því sem við á, um fyrirgreiðslu til verkefna sem samrýmast hlutverki hennar.

VI. KAFLI

Önnur ákvæði.

21. gr.

Upplýsingar um starfsemi.

Iðnaðarráðherra skal gefa Alþingi árlega skýrslu um starfsemi Byggðastofnunar og framvindu byggðaáætlunar.

22. gr.

Tekjur.

Tekjur Byggðastofnunar eru framlag úr ríkissjóði og fjármagnstekjur.

23. gr.

Lántaka.

Byggðastofnun er heimilt innan ramma fjárlaga að taka lán til starfsemi sinnar innanlands eða erlendis, annað hvort í eigin nafni eða fyrir milligöngu annarra aðila.

24. gr.

Þagnarskylda.

Stjórnarmenn og allir starfsmenn Byggðastofnunar eru bundnir þagnarskyldu um atriði sem þeir fá vitneskju um í starfi sínu og leynt skulu fara samkvæmt lögum, fyrirmælum yfirboðara eða eðli málsins. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

25. gr.

Hæfi stjórnarmanna.

Stjórnarmaður skal ekki taka þátt í meðferð máls er varðar fyrirtæki ef hann situr í stjórn þess eða er starfsmaður þess. Hann skal einnig víkja ef hann er verulega fjárhagslega háður fyrirtæki vegna eignaraðildar, viðskipta eða af öðrum ástæðum. Sama gildir um þátttöku stjórnarmanns í meðferð máls er varðar aðila sem eru honum svo persónulega tengdir að hætta sé á að hann fái ekki litið hlutlaust á málið. Við upphaf stjórnarsetu ber stjórnarmanni að leggja fram yfirlit yfir þau fyrirtæki sem hann telur að svo sé ástatt um að hann geti ekki tekið þátt í afgreiðslu á málefnum þeirra. Hann skal einnig tilkynna ef breytingar verða á högum hans að þessu leyti.

26. gr.

Reglugerðarheimild.

Reglugerð þessi er sett samkvæmt heimilt í lögum nr. 106/1999 um Byggðastofnun, svo og með vísan til 61. gr. samningsins um Evrópska efnahagssvæðið, sbr. 1. mgr. 2. gr. laga nr. 2/1993, um lagagildi samningsins hér á landi.

Reglugerð þessi öðlast gildi við birtingu.

Iðnaðarráðuneytinu, 16. maí 2000.

BYGGÐASTOFNUN

Ártorgi 1
550 Sauðárkróki

Sími 4555400
Fax 4555499

postur@byggdastofnun.is
www byggdastofnun.is